

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas
Socialinio darbo katedra

Vida Žarnauskaitė

Socialinio darbo studijų programa
Magistro darbas

Pamokų nelankymo priežastys - mokytojo požiūris

Darbo vadovas: doc. dr. Jolita Kašalynienė

Vilnius 2007

SANTRAUKA

Mokyklos pamokų nelankymas yra didelė problema tiek Lietuvoje, tiek visame pasaulyje. Ji negali būti atsieta nuo šalies ekonomikos ir socialinės struktūros. Ši problema siejama su skurdu, bedarbyste, piknaudžiavimu alkoholiu, narkotikais, žema šeimos socialine padėtimi bei pakitusiomis socialinėmis vertybėmis. Kitaip tariant, mokyklos nelankymas – socialinė problema, reikalaujanti sisteminio sprendimo ir apimanči švietimo, socialinės, teisinės apsaugos ir kitų institucijų veiklą.

Tyrimo tikslas: ištirti mokytojų nuomones apie pagrindines mokyklos nelankymo priežastis bei mokytojų pastangas šią problemą spręsti ugdymo metodų ir santykių su mokiniais palaikymo priemonėmis. Darbe keliami šie uždaviniai: nustatyti kiek tiriamosiose mokyklose mokiniai per mokslo metus praleidžia pamokų; sužinoti mokytojų nuomonę apie pagrindines mokinių nelankymo priežastis slypinčias šeimoje, mokykloje; ištirti mokytojų ir mokinių tarpusavio santykius; nustatyti klasės auklėtojų santykius su auklėtojais; atskleisti kokius metodus naudoja mokytojai, siekdami sudominti mokinius; ištirti mokytojų nuomonę apie mokinių tarpusavio santykius; išsiaiškinti kas padeda spręsti mokinių nelankymo problemas. Savo darbe lyginau keletą mokyklų tirtais aspektais.

Tyrimo dalyvavo 86 mokytojai iš 3 mokyklų (viena miesto ir dvi kaimo mokyklos).

Tyrimas atliktas anketinės apklausos būdu.

Apibendrinant gautus tyrimo rezultatus galima daryti išvadą, kad mokytojai mano, jog dauguma tėvų sudaro sąlygas savo vaikams lankyti mokyklą, tačiau tėvai turi problemų išleisdami juos į mokyklą, tai susiję su sunkia materialine padėtimi, žalingais įpročiais ir per mažu dėmesiu savo vaikams. Mokytojų nuomone, mokyklos nelankymo priežastys glūdi ir mokinio asmeninėse savybėse, pati didžiausia – motyvacijos stoka, tarpusavio santykiai su mokytojais bei draugais. Tačiau mokytojai pastebi ir savo darbo klaidas, jie teigia, kad mokykloje vaikams neįdomu, nesiseka jų sudominti savo dėstomu dalyku.

SUMMARY

School's nonattendance is a big problem not only in Lithuania but in the whole world. It can't be dissociate from national economy and social culture. This problem relates with poverty, unemployment, alcoholism, the drug habit, bad family social position and because of changes in social worthies. In other words school's nonattendance is social problem which needs systematic solution because it is includes work of education, social sphere, legalese and other institutes.

The subject of research is to know teachers' opinion about school's nonattendance reasons and to show teachers efforts in solving this problem by training methods and keeping terms with students.

The tasks of my work is to assess how many lessons through school year misses students in exploratory schools; to know teachers opinion about main students nonattendance reasons which comes to school and family; to explore teachers and students, form master's and pupils intercommunion and to know teachers opinion about that; to educe methods which use teachers to interest students; to ascertain who helps to solve students nonattendance reasons. In my work I compared some schools in research dimensions.

In research participated 86 teachers from 3 schools (one town school and two village schools).

Work methods: questionnaire survey.

The main conclusion: teachers think that most of the parents allow their children attending school. However parents have problems to let them to school because of hard material situation, addictions and too little attention for their children. School's nonattendance reasons lie in pupils peculiarity, the biggest problem is lack of motivation, intercommunion with teachers and friends. However teachers see their work mistakes. They say that for children it is not interesting at school, it is very hard to interest them in their schoolwork.

TURINYS

SANTRAUKA.....	2
SUMMARY.....	3
ĮVADAS.....	5
1. MOKYKLOS PAMOKŲ NELANKYMAS.....	6
1.1. MOKYKLOS NELANKYMAS – SOCIALINĖ PROBLEMA.....	6
1.1.1. Mokyklos nelankymo problema	6
1.1.2. Mokyklos vaidmuo vaiko gyvenime.....	10
1.1.3. Mokyklos socialinė aplinka.....	12
1.1.4. Mokytojo ir mokinio tarpusavio santykis.....	13
1.1.5. Netradiciniai mokymo metodai	15
1.2. ŠEIMA. – PIRMOJI VAIKŲ UGDYMO INSTITUCIJA.....	20
1.2.1. Šeima vaiko gyvenime.....	20
1.2.2. Tėvų ir vaikų bendravimo svarba.....	24
1.3. DRAUGŲ ĮTAKA MOKYKLOS LANKOMUMUI.....	27
1.4. TYRIMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI.....	30
2. TYRIMO METODIKA.....	31
2.1 Tyrimo metodas.....	31
2.2. Tiriamieji ir jų parinkimas.....	32
2.3. Tyrimo eiga ir organizavimas.....	33
3. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS.....	34
3.1. Tiriamųjų charakteristikos.....	34
3.2. Mokyklos nelankymo priežastys.....	36
3.3. Mokytojų ir mokinių tarpusavio santykiai.....	39
3.4. Klasės auklėtojas.....	41
3.5. Darbas pamokų metu.....	47
3.6. Draugų įtaka mokyklos lankymui.....	52
4. IŠVADOS.....	55
5. REKOMENDACIJOS.....	57
LITERATŪRA.....	58
PRIEDAI.....	60

ĮVADAS

Vaikystė - tai laikas, kai padedami pagrindai gyvenimo meilei ir mokymuisi tobulumo, troškimui ir atsparumui gyvenimo negandoms, visų gyvybių pagarbai, prisiminti ir pratęsti mūsų senolių kultūrą, papročius, norui dalintis ir padėti kitiems. Šiame gyvenimo etape didelį vaidmenį vaidina mokykla. Mokyklos lankymas bei joje įgytos žinios suteikia pagrindą, kuriuo žengia vaikas. Mokykla, tai galimybių laukas, kuriame vaikas turi augti ir tobulėti.

Dar XVI am. V.Šekspyras rašė apie „verkšlenantį mokinuką saulėtą rytą su kuprine knygų nenoromis lėtai tarsi sraigė kiūtinantį į mokyklą“. Daugelis iš mūsų esame išgyvenę tokius laikotarpius, kai rytais buvo sunku keltis ir eiti į mokyklą, bet eidavome. Dabar ši problema tampa vis aktualesnė ir skaudesnė. Kiekviena šalis susiduria su nebaigusiuju mokyklos ir iškritusių ar nubyrejusiu iš mokyklos problema. Todėl jos sprendimas negali būti atsietas nuo šalies ekonominės bei socialinės struktūros. Ši problema, egzistuojanti daugelyje pasaulio šalių, siejama su skurdu, bedarbyste, piknaudžiavimu alkoholiu, narkotikais, žema socialine padėtimi, pakitusiomis socialinėmis vertybėmis. Kitaip tariant, mokyklos nelankymas – socialinė problema, reikalaujanti sisteminio sprendimo ir apimanti švietimo, socialinės, teisinės apsaugos ir kitų institucijų veiklą.

Šiuo darbu siekiama įsigilinti į mokyklos nelankymo priežastis. O priežasčių yra daug. Tačiau šio darbo dėmesys nukreiptas į mokykloje slypinčias nelankymo priežastis ir į mokytojų nuomonę arba požiūrį į mokyklos nelankymą lemiančias aplinkybes. Įdomu sužinoti, kur mokytojai mato mokyklos nelankymo priežastis: mokinių asmeninėse savybėse, jų šeimos aplinkybėse ar mokyklos sąlygose?

Darbas susideda iš teorinės ir praktinės dalies. Teorinėje dalyje aptariama mokyklos nelankymo problema, jos atsiradimo priežastys, mokyklos vaidmuo vaiko gyvenime, mokinio ir mokytojo tarpusavio santykis, netradiciniai mokymo metodai, šeimos bei draugų įtaka vaiko gyvenime.

Praktinėje dalyje pateikti mokytojų apklausos rezultatai, kurie atspindi mokytojų požiūrį į mokyklos pamokų nelankymą. Taip pat paliečiama mokytojų nuomonė apie šeimos, mokyklos bei draugų įtaką mokinių mokymuisi. Galimybė problemą spręsti įvairių metodų taikymu pamokų metu. Gauti rezultatai atskleis pamokų nelankymo priežastis, kurias mato mokytojai, o ne mokiniai.

1.1. MOKYKLOS NELANKYMAS – SOCIALINĖ PROBLEMA

1.1.1. Mokyklos nelankymo problema

Lietuvos Švietimo įstatymas numato privalomą mokymąsi vaikų bei jaunuolių iki 16 metų. Tai suteikia galimybę jauniems žmonėms pasirengti savarankiškam gyvenimui bei profesinėms studijoms ir karjerai. Tačiau kartu su privalomu mokslu atsiranda ir mokyklos nelankymo problema, nes ne visi vaikai nori mokytis, mokymąsi supranta kaip pareigą, o ne galimybę.

Jau įvade buvo minėta, kad su mokyklos nelankymo problema susiduria visos vakarų pasaulio šalys. Galima sakyti, jog ją turi visos šalys, kurios numato privalomą mokslą.

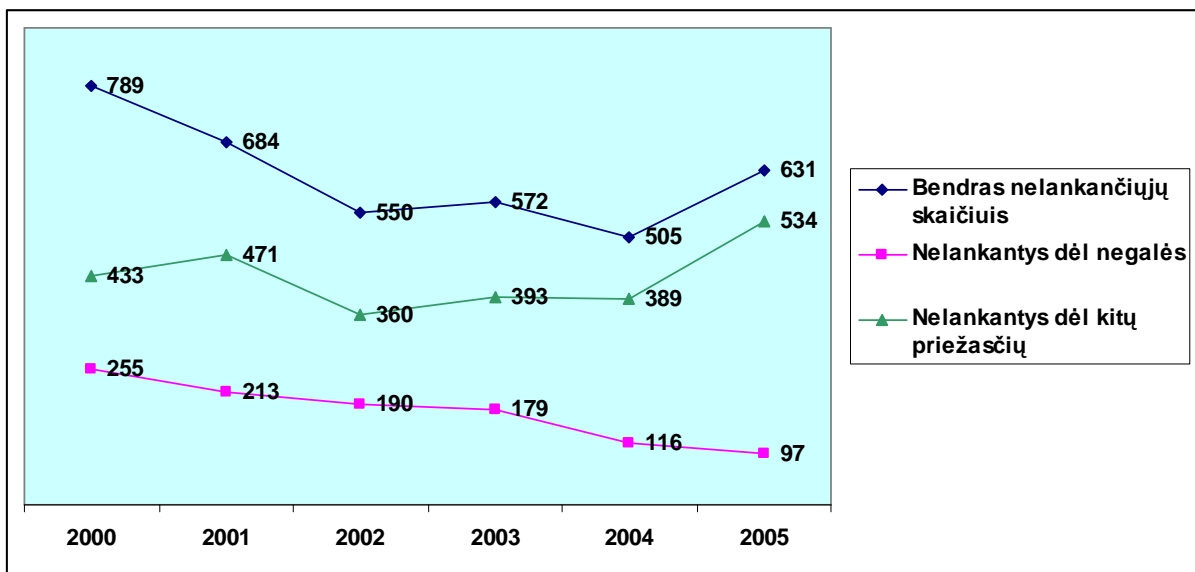
Mokykla vaiko gyvenime užima didelę dalį: joje jis praleidžia daug laiko. Atėjęs į mokyklą, vaikas turi įsiliesti į jos gyvenimą - tai socializacija. Sociologinėje literatūroje (Broom L. ir kiti, 1992) socializacija apibūdinama kaip sudėtingas, visą gyvenimą besitęsiantis procesas, kurio metu individas tampa socialine būtybe, galinčia prisitaikyti prie naujų situacijų įvairiais gyvenimo periodais.

Visgi socializacijos proceso metu asmenybė gali perimti tiek prosocialias, tiek ir asocialias elgesio formas.

G. Kvieskienė (2000) siūlo išsiaiškinti priežastis, kurios lemia, įtakoja nepageidautiną asmenybės socializaciją. Priežasčių atskleidimas padės nustatyti į kurias problemas labiausiai telkti dėmesį, kokių veiksmų imtis, kad teigiamai įtakoti socializacijos procesą ir šalinti tam tikrus trūkumus.

Mokinių mokyklos nelankymo problema, daugelio autorių nuomone, gali būti siejama su netinkamu elgesiu klasėje, neatėjimu į pamokas bei nenoru mokytis, nesutarimais su mokytojais, problemomis šeimose, noru savarankiškai dirbti.

Pastaruoju metu daug kalbama ir rašoma apie mokyklos nelankymo ir iškritimo iš mokyklos problemas. Švietimo ir mokslo ministerijos duomenimis mokyklos nelankančių vaikų iki 16 metų skaičius, iki 2004 m. mažėjęs, 2005 m. vėl padidėjo.

Duomenų šaltinis: ŠMM

1.1.1. pav. Mokyklos nelankančių privalomo mokytis amžiaus vaikų skaičius 2000 – 2005 m.

„Iškritimas iš mokyklos pažymi jauno žmogaus, tėvų, mokytojų, švietimo sistemos nesėkmę, jaunam žmogui nepasisėkė adaptuotis formalioje ugdymo sistemoje, įgyti kompetencijų ir patenkinti visuomenės lūkesčius, tėvams, mokytojams ir švietimo sistemai nepasisėkė užtikrinti jauno žmogaus poreikių patenkinimo ir išugdyti visuomenės lūkesčius atitinkančio jos nario“ (Buzaitė-Kašalynienė J., 2005, p. 145).

Visuomenė, tėvai, mokytojai tikisi, kad baigę mokyklą mokiniai išeis turėdami įvairių žinių, gebėjimų, kurie padės įgyti profesiją, darbą, sugebės prisitaikyti prie gyvenimo vingių, dirbti ne tik sau, bet ir visuomenei.

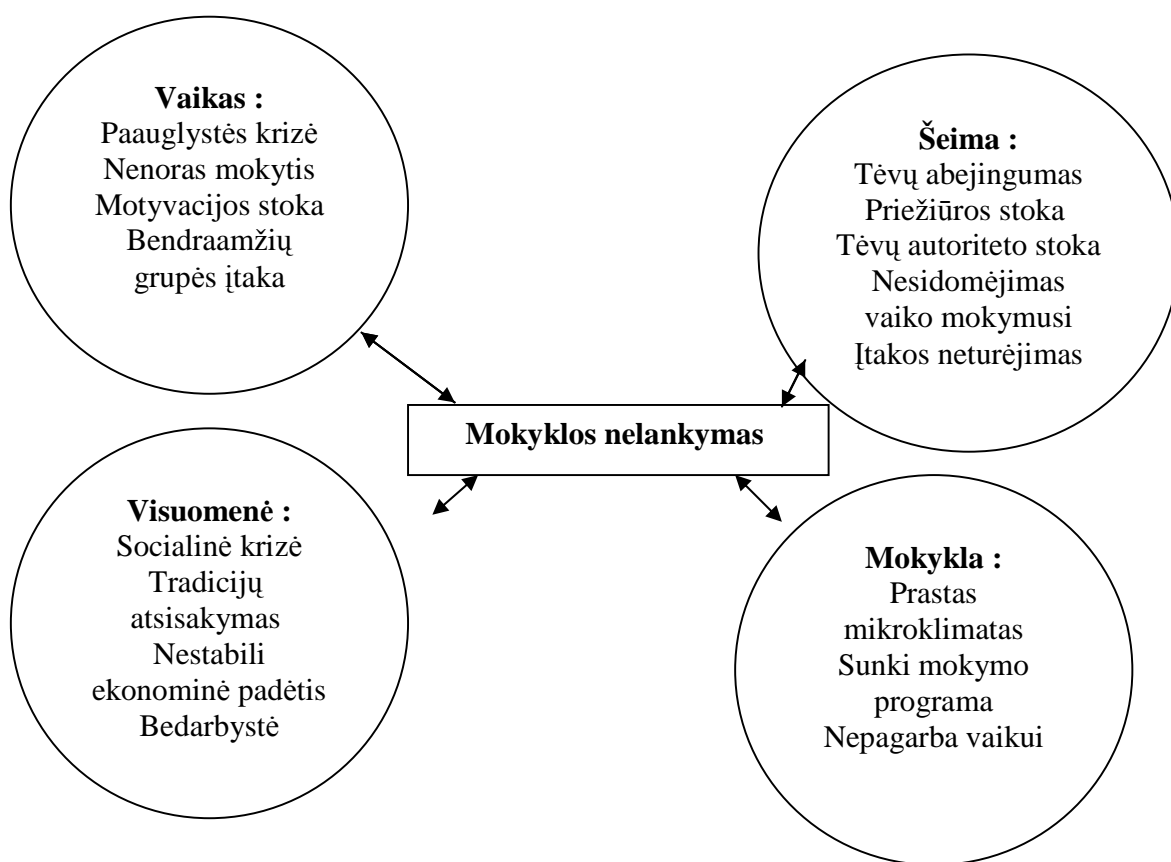
J. Buzaitė – Kašalynienė (2005) pastebi, kad mokslinėje literatūroje diskutuojama, ar mokyklos baigimas gali būti vienprasmė vertinamas kaip sėkmės indikatorius, ar sėkmingu mokyklos baigimu galima laikyti tik tam tikrą kompetencijų lygį, išreikštą pažymiais. Taip pat kyla klausimas, kaip įvertinti sėkmę tų, kurie dar mokosi mokykloje, kokie veiksniai leidžia nuspėti, kad jie ją baigs. Šios diskusijos neturi galutinio atsakymo. Galima daryti tik prielaidas, kad kuo geresnis lankomumas, pažangumas bei elgesys atveria sėkmės vartus į ateitį.

Tiek Amerikos, tiek D.Britanijos tyrinėtojai fiksuoja, kad yra ryšys tarp darbingumo mokykloje ir nelankomumo. Nustatyti ryšiai tarp žemo mokyklos lankomumo, specifinių mokymosi sugebėjimų stokos. Taigi mokymosi procesas sieja mokyklines nesėkmes su paauglių elgesio problemomis. Sprendimą nelankyti mokyklos priima vaikai ir paaugliai, kurie dar yra nepilnamečiai, dėl to jie nėra visiškai atsakingi už savo veiksmus. Jų gerovė yra šeimos ir visuomenės rankose. Šie

jauni žmonės turi mažiausiai galimybių kontroliuoti veiksniai, nulemsiančius jų gyvenimo galimybes ateityje.

G. Kvieskienė (2003) priduria, kad daugelio mokinių problemos, lemiančios mokyklos nelankymą, būna kompleksinės: šeimos narių alkoholizmas, nedarbas, skyrybos, motyvacijos trūkumas mokytis, silpna sveikata, žema savigarba. Dažnai mokyklos nelankymas būna tarsi perspėjimas, kad vaikas turi problemų, kurių vienas negali išspręsti.

R. Kišonienė nurodo, kad mokyklos nelankymas priklauso nuo vaiką supančios aplinkos įtakos, poveikio ir vaiko santykio su ja. Ji išskiria šeimos, mokyklos, visuomenės ir asmens (vaiko) rizikos veiksniai ar galimas mokyklos nelankymo priežastis.

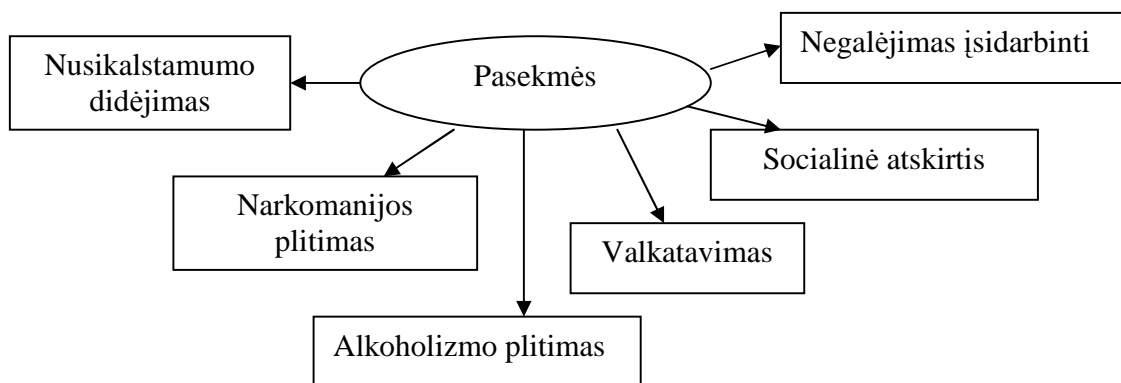
1.1.2. pav. Mokyklos nelankymo priežasčių schema (Kišonienė R. 1998/99, p. 70)

Konkrečios mokyklos nelankymo priežastys pernelyg glaudžiai siejasi - jos viena kitą gali sustiprinti arba susilpninti. Todėl priežasčių išskyrimas gan sąlygiškas ir nelabai tikslus. Tačiau to neįmanoma išvengti, kai norima nustatyti rizikos veiksniai.

Mokyklos nelankymas turi pasekmių, nes vaikystėje nepasinaudojus suteiktomis mokslo galimybėmis, sumažėja pasirinkimo galimybės vėlesniame amžiuje, pvz., negali pasirinkti norimos

profesijos, susirasti geriau apmokamo darbo ir pan. Kita vertus, mokyklos nelankymo problema siejama ir su kitomis socialinėmis problemomis arba nepageidaujamu elgesiu.

S. Navasaitienė (2001) išskiria šias mokyklos nelankymo pasekmių grupes:

1.1.3. pav. Mokyklos nelankymo pasekmės vaikams (Navasaitienė S., 2001, p. 58)

Mokyklos nelankymas gali turėti neigiamų pasekmių ne tik mokinio asmenybei, bet ir visuomenės raidai. Tikėtina, kad mokyklos nelankantys asmenys visą gyvenimą gali likti socialiniu požiūriu atskirti ir pasmerkti skurdui žinių visuomenėje, nes fizinės ir nekvalifikuotos darbo jėgos paklausa sparčiai mažėja. Nors yra nemažai teisinių dokumentų ir projektų, kurie turėtų užkirsti kelią mokyklos nelankymo reiškinių plitimui, tačiau praktikoje ši problema sprendžiama vangiai.

Nors visuomenė ieško būdų, kaip tobulinti vaikų ugdymą, nuolat gaunami grėsmingi statistiniai duomenys apie pagrindinių įgūdžių stoką, nepakankamas mokymosi žinias, neišlavintą kritinį mąstymą, nesugebėjimą spręsti iškilusių klausimų, nesusiformavusius socialinės elgsenos įgūdžius. Mokykloje įgyta neigiama patirtis didina mokinio atsilikimą, slopina galimybę aktyviai dalyvauti mokymo procese. Siekdami kompensuoti nesėkmes mokykloje, dažnai mokiniai nukreipia aktyvumą į prosocialias sferas, kuriose gali pasijusti pilnaverčiais. Mokyklos nelankymo problemos sprendimo negalima atsieti nuo šalies ekonominės ir socialinės struktūros, kadangi ji siejasi su skurdu, bedaryste, piktnaudžiavimu alkoholiu, kvaišalais ir vaistais, žema šeimos socialine padėtimi, pakitusiomis socialinėmis vertybėmis ir t.t. Siekiant grąžinti mokinius į mokyklą, stiprinamas mokyklos ir vaiko šeimos ryšys, vykdomi mikroklimate gerinimo projektai, tobulinamas ugdymo pasiekimų vertinimas.

1.1.2. Mokyklos vaidmuo vaiko gyvenime

Mokykla mokiniui, mokytojui ar direktoriui atrodo vienaip, o tėvams ar valdžios atstovams dar kitaip. Tačiau visi galvoja, kad tai mokslo ir žinių institucija. Mokyklų yra įvairių: vienos didesnės, kitos mažesnės, tai yra pradinės, pagrindinės, vidurinės bei gimnazijos. Tačiau kiekvienos iš jos tikslas – skleisti žinias bei šviesą. Kiekviena mokykla pasirenka savo vidaus politiką bei strategiją, kuria saugios bei patrauklios mokyklos viziją, kurioje būtų gera tiek mokiniams, tiek mokytojams. Tačiau tarp šių mokyklų yra skirtumų. Didelės įtakos mokyklos organizavimui, jos kultūrai turi bendruomenė ir visuomenė, kurioje ji yra. Galima pastebėti didelius skirtumus tarp miesto ir kaimo mokyklų.

V. J. Černius (1992) apie Amerikos miesto mokyklą sako: „Jos – kaip dideli fortai, kurie bando apsaugoti viduje esančius nuo užpuolimų iš aplinkos: grandimis ir spynomis uždarytos durys, prie durų sargai, kurie saugo nuo įvairiausių nepageidaujamų lankytojų (mušeikų, narkotikų pardavėjų)“ (Černius V. J., 1992, p. 79).

Tokių pastebėjimų galima aptikti ir Lietuvos miestų bei kaimų mokyklose, tačiau kaimo mokyklos skiriasi tuo, kad mažesnis skaičius mokinių, ramesnė aplinka, klasės švarios, laisvas įėjimas į mokyklą.

Mokyklai tenka daugiau ar mažiau prisitaikyti prie aplinkos. Mokykloje reikia dirbti su visomis apylinkės grupėmis, asmenimis, kurie padeda mokyklai jos pedagoginiame darbe. Bet didžiausias dėmesys skiriamas tam, kas vyksta pačioje mokykloje. Mokykla yra labai sudėtinga organizacija. Joje reiškiasi įvairios formalios ir neformalios grupės, sudaromos mokymo programos, vykdomi sprendimai, mezgasi ir klostosi mokytojų ir mokinių tarpusavio santykiai. Mokykla taip pat reaguoja į finansinius pasikeitimus, tėvų pageidavimus, įvairių ministerijų pasikeitimus.

„Šių laikų mokykla nėra tobula mokymosi organizacija. Atsitiktinai užplūstantys pokyčiai, epizodiški projektai, nesutelktos pastangos ir nuolatinė mokytojų pečius slegianti darbo našta – štai daugelio mokyklų kasdienybė. Didžioji dauguma mėginimų pradėti pokyčius nesulaukia pritarimo, nes neišsiaiškinamos ir neįkinkomos į naudingą veiklą tos jėgos kaip moralinis tikslas bei profesionalus tarpininkavimas pokyčiams“ (Fullan M., 1998, p. 65).

Mokykla vaikams, tai antrieji namai. G. Kvieskienė teigia, kad: „Mokykla – antroji vaiko bendruomenė, į kurią vaikas patenka po šeimos ir kurioje socializuojasi, įgauna tam tikrus elgesio, bendravimo su bendraamžiais ir vyresniais žmonėmis įgūdžius“ (Kvieskienė G., 2003, p. 110). Mokykla yra labai svarbi vaiko gyvenimo terpė: tai ko nedavė šeima, privalo kompensuoti ugdymo

(mokymo) įstaiga, o teigiami vaiko asmenybės pagrindai padėti šeimoje turi būti kryptingai gilinami mokykloje, turtinant vaiko patirtį, ją apibendrinant, papildant.

„Kiekvienam mokiniui mokyklos (klasės) bendruomenė dažniausiai yra artimiausia po šeimos socialinė aplinka, kurioje pasireiškia jo gebėjimai, vyksta aktyvus socializacijos procesas. Jei mokykla kartu su šeima skiepija vaikui teisingumą, padorumą, moralumą ir pilietines vertybes, tai vaikai, kurie ugdomi susitapatindami su suaugusiais, elgsis taip pat, internuos tas pačias vertybes“ (Kvieskienė G., 2003, p. 110).

Gyvenimas mokykloje jungia įvairius jos dalyvių - mokytojų, mokinių, tėvų – interesus, poreikius, norus ar siekius, vertinimus ir išgyvenimus. Jau nuo vidurinių amžių buvo siekiama, kad mokykla būtų ta vieta, kurioje sklinda žinios, šviesa, teigiamos emocijos. Tačiau ir dabar, ir anksčiau, mokyklos gyvenimas nebuvo vien dvasinio pasitenkinimo, džiaugsmo, geros nuotaikos, bet ir tam tikrų prieštaravimų, nesutarimų ar net konfliktų bei baimių.

Manau, kad laisvos asmenybės ugdymas mokykloje tapo visuotinai priimtiniu, be jokių išskaičiavimų realizuojamu tikslu.

Mokykla yra tapatinama su mokytoju. Tad jeigu mokytojas buvo vyresniuoju draugu, bičiuliu, kuris padeda, tada ir apie mokyklą lieka gražūs ir šviesūs prisiminimai. Labai dažnai, pačiais pirmaisiais vaiko idealais, gyvenimo pavydžiais tampa mokytojai. Štai K. Fredens'as išskiria keturias svarbiausias dvidešimt pirmojo amžiaus mokymo strategijas:

- Pirmoji - individas turi būti dėmesio centre;
- antroji – moksleivis privalo turėti galimybę rinktis;
- trečioji – reikia mokėti panaudoti turimus išteklius;
- ketvirtoji – reikia išmokti ką nors nauja (Kjargaard E., Martinėnienė R., 1999, p. 7).

Jeigu mokyklose bus laikomasi tokių mokymo strategijų, tai mokiniai noriai eis į mokyklą, gerai joje jausis, ruošis tolesniam savo gyvenimui. Juk mokyklos vienas ugdymo tikslų yra dalyvavimas socialiniame gyvenime. Šį tikslą gali įgyvendinti mokykla, nes ji viena iš svarbesnių socialinių institucijų vaiko gyvenime.

1.1.3. Mokyklos socialinė aplinka

Mokymosi organizacijos daug dėmesio skiria aplinkai, kad ši būtų saugi, rami bei atvira bendravimui. Bendravimui tarp mokinių ir mokytojų, tarp pačių mokytojų bei administracijos. Kiekvienos mokyklos tikslas yra sukurti gerą mokyklos socialinį tinklą, kad joje gerai jaustųsi ir mokinys, ir mokytojas.

Tam turi būti tinkamas mokyklos mikroklimatas, kurį sudaro jos bendruomenės narių santykių įvairovė, mokytojo etosas bei tarpusavio santykiai su aplinka (t. y. vietos bendruomene). Tai turėtų telkti bendruomenės narius ugdytis visuomeniškas ir demokratiškas nuostatas, jas aktyviai išreikšti dalyvaujant, svarstant ir įgyvendinant mokyklos bei bendruomenės reikalus. Tokiu būdu mokyklos gyvenimas suteikia mokiniams daugiau praktinių įgūdžių.

Mokykla skiria daug dėmesio aplinkai, nes čia slypi ne tik idėjų, kurios ateina su vaikais, bet šioje aplinkoje gyvena visa mokyklos bendruomenė.

Tačiau kai kurios mokyklos nesugeba sutelkti dėmesio į mokymą ir mokymąsi, kol nėra pasirūpinusios savo mikroklimatu. Pažangesnės mokyklos negaili laiko siekdamos, kad mokyklos personalas, mokiniai ir bendruomenė pasitikėtų vieni kitais, gerbtų ir būtų atviri vieni kitiems. Tik tuomet mokykla imasi esminių pereinamųjų. Pabrėžiama mokytojų ir jų sėkmės pripažinimo, kolektyvo geros nuotaikos reikšmė. Kad mokykla keistųsi, tobulėtų, reikia psichologinio nusiteikimo. Reynolds ir Packer (1992) nuomone, jei nebus paisoma psichologinių ir tarpasmeninių procesų, pedagogai gali pradėti vengti naujovių. Mokytojai labiau pajunta savo vertę ir pasitiki vieni kitais, kai vertinamas kiekvienas asmuo ir jo įnašas į bendrą reikalą. Tarpusavio santykiai kuriami remiantis bendruomenės narių pagarba vienas kitam, atvirumu ir nuoširdumu.

„Kalbant apie fizinės aplinkos tobulinimą, svarbūs klimato kūrimo veiksniai yra ir mokyklos elgsenos politikos formavimas, ir bendravimo plėtimas, ir sprendimų priėmimo procedūros. Dėmesio reikia skirti elgesiui ir lankomumui – dviems nuolat minimoms vidurinių mokyklų problemoms. Tačiau svarbu ir teigiamas mokyklos įvaizdis, glaudesni ryšiai su tėvais bei bendruomene“ (Stoll L., Fink D., 1998, p. 72).

Aišku, mokyklos negali sau leisti prabangos - prieš imdamos kaitos pasirūpinti klimatu. Tačiau sukurti šiltą mokyklos mikroklimatą galima - reikia tik noro ir kantrybės. Mokyklos tikslas, kad mokiniai joje gerai jaustųsi, būtų geri mokytojo ir mokinio santykiai, geri tarpusavio santykiai tarp

kolegų ir personalo, draugiški santykiai tarp pačių vaikų. Kiekvienas mokytojas turi turėti savo mokyklos viziją. Apie tai sako ir R. Barth (1990):

„Niekas nedaro mokyklos darbo tokio profesionalaus kaip pedagogai, kuriantys mokyklos pastate gero ugdymo viziją. Kiekvienas mokyklos darbuotojas ne tik turi teisę į vienintelę asmeninę viziją, kokią mokyklą jis norėtų matyti, bet ir privalo tą viziją atskleisti, išaiškinti, iš naujo atrasti ir prisidėti gerinant mokyklos bendruomenę“ (Barth R., 1990, p. 159).

Mokiniais ir jo mokymuisi yra labai svarbus mikroklimatas. Jis reiškia gerą dvasinę mokinių būklę ir savo vertės suvokimą, kadangi jie aktyviai dalyvauja mokymosi procese, jaučia atsakomybę, yra pripažįstami ir skatinami, su jais elgiamasi tinkamai ir nuosekliai. Mokymuisi aplinka turi būti patraukli, kad vaikams būtų patogu dirbti, lengva bendrauti su mokytojais. Mokyklos socialinį tinklą sudaro daugybė faktorių, kurie kiekvienas daro įtaką žmogui, o jų visuma nulemia žmogaus interesus. Vaikas mokosi ne tik klasėje. Jis būna visoje mokyklos teritorijoje. Ir tai ką mato ar girdi - dedasi į galvą. Todėl reikia stengtis, kad ta mokyklos socialinė aplinka, mikroklimatas būtų malonus tėvams ir bendruomenės nariams, kurie dalyvauja mokyklos gyvenime.

Neesant geram mikroklimatui, kenčia visi esantys toje aplinkoje ir mokytojai, ir mokiniai, ir darbuotojai. Todėl esant blogai aplinkai gali nukentėti mokinių lankomumas, kurie nenori lankyti mokyklos todėl, kad jiems ten negera, nesaugu ir pan. Juk niekam nėra malonu eiti ar bendrauti ten, kur slogi atmosfera. Todėl galima teigti, kad mokyklos mikroklimatas labai įtakoja mokinių mokyklos lankomumą.

1.1.4. Mokytojo ir mokinio tarpusavio santykis

Nuo seno mokytojai žino, kad tai ką jie daro, sąlygoja mokinių elgesį bei norą mokintis arba ne. Iš tikrųjų mokymas, pasak apibrėžimo, yra pastangos paveikti mokinių elgesį ir mokymąsi. Taip pat nuo formalaus mokymo pradžios mokyklose daugelis ugdytojų buvo įsitikinę, kad mokytojas turi elgtis „demokratiškai“ ir atspindėti platesnes visuomenės vertybes, susijusias su žmonių bendravimu, tarpusavio ryšiu.

Richards I. Arends (1998) teigia, kad anksčiau atlikti Lewino, Lippito ir White tyrimai rodo, kad tai, ką daro mokytojai, iš tikrųjų nulemia mokinių veiklą. Tačiau įtaką klasei bei jos santykiams ne visuomet daro tik mokytojas. Mokiniai veikia vieni kitus ir netgi gali paveikti mokytojų elgesį.

E. Jensen (1999) teigia, kad mokykloje mokiniai mokosi remdamiesi keturiais pagrindiniais santykių tipais: 1) santykiai su mokytoju; 2) santykis su dėstomu dalyku; 3) santykiai su kitais mokiniais; 4) santykis su savimi. Mokytojas turi padaryti ką tikrai gali, kad sukurtų teigiamus santykius su mokiniais. Žinoma, paprasčiau yra užmegzti santykius su mokiniais nuo pat pradžių, kai mokytojai su jais praleidžia daugiau kaip pusę dienos. Tačiau 45 minutes truncančiose pamokose pirmiausia stengiamasi mokyti turinio ir dažnai dėl to nukenčia santykiai. Todėl mokytojui tenka sunki užduotis: dėstant pamoką užmegzti tarpusavio ryšį su mokiniais. Mokytojo darbas turi du tikslus: kurti bei stiprinti santykius su mokiniais bei mokinti naujų žinių.

E. Jensen (1999) savo knygoje pateikia 10 būdų kaip užmegzti ryšį su mokiniu ir kurti tarpusavio teigiamus santykius. Pirmiausiai mokytojai turi mylėti save, kad galėtų pasirūpinti savo mokiniais. Jei mokytojai gerbs save, tai mokiniai jaus, kad jie yra verti pagarbos.

Mokytojai turi gerai pažinti savo mokinius asmeniškai, kreiptis vardu, o ne pavarde. Atsiras artimesnis ryšis, nebus jokio oficialumo. Svarbu, kad mokytojai domėtusi jų šeimos nariais, gyvenimo istorijomis.

Būtina, kad mokytojai suprastų mokinius, o ypač jų patiriamus sunkumus namuose, santykiuose su draugais, mokytojais ir kt. Suprasdami mokinius, mokytojai neskubės susidaryti blogos nuomonės apie mokinius, stengsis į juos įsiklausyti.

Reikia kiekvieną mokinio pastangą įvertinti, pagirti žodžiu, raštu ar tiesiog šypsena. Pripažinti kiekvieną vaiką, nes jis yra unikalus, ypatingas ir nepakartojamas ir kartu parodyti, kad smagu jį pažinti, dirbti su juo.

Nereikia pamiršti mokytojui, kad ne jis vienas gali kalbėti, reikia leisti pakalbėti ir mokiniams, jų klausytis. Išgirsti jų mintis apie savo gyvenimą, džiaugsmus bei sunkumus. Sugebėjimas išklaudyti mokinius yra didelė dovana, kurią reikia dovanoti savo mokiniams.

Retkarčiais mokytojams reikia būti nuolaidiems: pvz., 30 s. anksčiau paleisti mokinius iš pamokos, neužduoti namų darbų ir t.t. Mokiniai supras, kad mokytojai juos supranta, todėl lengviau bus bendrauti.

Labai svarbu, kad mokytojai mokiniams leistų turėti savo balsą. Na, kad ir jiems suteikti galimybę rinktis, kaip atlikti namų darbus. Ar pasiklausti jų nuomonės - ką jie mano vienu ar kitu klausimu.

Jeigu mokytojai nori, kad mokiniai juos gerbtų, jie taip pat privalo gerbti kiekvieną mokinį, nežeminti jo, vengti bet kokio sarkazmo, pajuokimo ir pan.

Mokytojai į mokinius turi žiūrėti kaip į „galimybę“, į galimą sėkmę, jokių būdu negalima sakyti: „iš jo nieko nebus“. Vaikai yra nuostabūs, tad bet kada gali nustebinti, pradžiuginti.

Atvirumas yra laidas į mokinio širdį, todėl mokytojai norėdami geriau pažinti mokinius, turi patys papasakoti apie save, pakalbėti apie savo džiaugsmus, sėkmes bei sunkumus.

Galbūt šie 10 būdų atrodo nerealūs, utopiniai, bet tikrai verta jais pasinaudoti, siekiant geresnių santykių su mokiniais. Šie būdai galėtų sumažinti iškritimo iš mokyklos riziką.

J. Buzaitė – Kašalynienė pastebi (2005), kad mokytojo ir mokinio sąveika vaidina lemiamą vaidmenį ugdymo procese. Kai tarp mokytojo ir mokinio nėra dvasinio kontakto, bendros kalbos, tada mokinsy negerbia mokytojo ir nekreipia dėmesio ne tik į priemonės drausmei palaikyti, bet ir į dėstomą medžiagą. Neaišku, kas pirmesnis – mokytojo nepasitenkinimas moksleiviu ar moksleivio mokytoju. Tačiau mokytojas, daugiau dėmesio skirdamas moksleivių socialiniam palaikymui, pagyrimui, paskatinimui, rodydamas pagarbą ir pasirengimą padėti, gali šiuos santykius pakeisti – pagerinti sąveiką, mokymo ir mokymosi procesą.

Gerus santykius su mokiniais galima kurti ištikus mėnesius, o sugadinti per kelias sekundes, todėl reikia stengtis, kad jie nenutruktų, o tik stiprėtų.

1.1.5. Netradiciniai mokymo metodai

Mokinių mokymo(-si), sėkmė ugdymo procese priklauso ne tik nuo mokymo turinio, bet ir nuo mokymo proceso organizavimo, mokinių veiklos pobūdžio, mokytojo ir mokinių sąveikos šiame procese. Norint vaikus sudominti pamoka bei joje dėstoma medžiaga reikia stengtis, kad pamoka būtų kuo įdomesnė, įvairesnė. Šiuo atveju gali padėti netradiciniai pamokų metodai. Jeigu pamoka bus įdomi, ji gali sudominti mokinius, kurie mielu noru lankys pamoką. Vadinasi jie eis į mokyklą. Ir taikant įvairius metodus, kaip darbas grupėse, galima suburti į grupę ir gabius, ir mažiau gabius vaikus. Darbas grupėse padės įtraukti ir pasyvesnius bei lėtesnius mokinius.

Renkantis mokymo metodus svarbu laikytis prasmingumo, logiškumo, kūrybiškumo, derinimosi prie ugdytinio prigimties principų.

Ilgai naudojomės tradiciniais metodais, nuo kurių nedrįsime nutolti, ir pamokos tapo vienodos, nuobodžios. Šiandien atsirado galimybė rinktis programas ir naudoti naujus metodus, kurie skatina mokinių savarankiškumą, loginį mąstymą, pratina aktyviai dalyvauti ugdymo procese. Nėra ir negali būti universalus, kiekvienam mokytojui ir mokiniui tinkančio metodo. Mokytojas pagal savo prigimtį ir jėgas renkasi tokius metodus, kurie jam padėtų geriausiai pasiekti ugdymo tikslus bei uždavinius. Tyrimai rodo, kad įvairesni mokymosi būdai sužadina mokinių susidomėjimą, neleidžia

nuobodžiauti, turi įtakos mokymosi motyvams. Mokytojo ir mokinio akimis, geriausia pamoka ta, kurioje mokytojas jaučia palikęs dalį savęs, o mokinys – suradęs save.

Metodus galima tik sąlygiškai skirstyti į tradicinius ir netradicinius. Netradiciniai laikomi tie, kurie dar retai taikomi, bet yra svarbūs šiuolaikinio ugdymo procese.

Bendrosiose programose rekomenduojama taikyti šiuos metodus: diskusijas ir debatus, darbą grupėmis (komandomis), modeliavimą, „smegenų šturmą“, projektų rengimą, interviu, anketos tyrimus, inscenizacijas, argumentų „už“ ir „prieš“ analizę ir pan. Šį sąrašą galima pratęsti tokiais metodais: „ledlaužis“, „ežys“, „akvariumas“ ir kt.

Diskusija, tai toks metodas, kai mokiniai bendrauja tarpusavyje: vienas gali paklausti, kitas jam atsakyti. Mokytojas paprastai stebi visą tą sąveiką, netiesiogiai jai vadovauja, rodo iniciatyvą, apibendrina, sprendžia ginčus. Diskusija ugdo sugebėjimą kritiškai mąstyti, skatina mokytis pagrįsti savo nuomonę faktais, apibrėžimais, sąvokomis ir dėsniais, moko diskutuoti. Tik diskutuojant galima išmokyti išklaudyti kitą, įvertinti jo argumentus, aiškiai suformuluoti savo požiūrį, susitelkti ties svarbia problema, nepasiduoti emocijoms.

Paprastai diskutuojama tarp mažų (3-7 mokinių) grupelių, kad galėtų pasireikšti visi. Diskusijos keičia mokinių nuostatas ir elgesį. Šis metodas lavina iškalbą. Diskutuodami mokiniai mokosi aiškiai reikšti savo mintis, taisyklingai tarti žodžius ir logiškai sieti juos į sakinius, gramatiškai ir įdomiai kalbėti.

Mokymo grupėmis metodas paremtas mokinių bendradarbiavimu, o ne varžytuvėmis. Tarp mokinių ir jų grupių sumažėja prieštaravimų, priešiško. Grupei, kurią sudaro 4-6 žmonės, duodama užduotis ar prašoma parengti projektą. Mokiniai paprastai skirstosi darbus, padeda vieni kitiems, giria ir kritikuoja vieni kitų pastangas, vertina, kiek kuris prisidėjo dirbdamas. Bendra patirtis padeda išsklaidyti išankstinį nepasitikėjimą, sukuria palankią nuostatą. Skirstant mokinius į grupes, stengiamasi, kad į kiekvieną patektų geresnių ir silpnesnių mokinių, berniukų ir mergaičių. Jie suvokia, kad jų tikslas – ne tik atsakyti, bet ir suvokti problemą. Kai tikrinamos mokinių žinios, jie dirba kiekvienas atskirai, savarankiškai.

Paprastai grupės sudaromos vienai temai nagrinėti. Grupės nenori skilti, todėl kartais jos gali būti sudarytos vienam trimestriui ar pusmečiui, o gal net metams. Tokiose grupėse išugdomas mokinių priklausomumo jausmas.

Šis metodas padeda ugdyti vaikų bendravimo įgūdžius, pratina planuoti darbą, vengti konfliktų, atlikti tam tikras funkcijas, objektyviai vertinti darbo rezultatus. Grupės nariai vienas kitą padrašina, padeda, stimuliuoja.

Modeliavimas - tai išmokymo stebint metodas. Kiekvienas žmogus savo gyvenime yra labai daug ko išmokęs stebėdamas kitus, t.y. stebėdamas kitų elgesio modelius ir į juos atitinkamai reagavęs.

„*Minčių lietaus*“ esmė – iš daugybės mokinių minčių (ir gerų, ir neapgalvotų, ir gal ne visai suprantamų) gauti naujų žinių, kūrybinių idėjų. Jį naudojant svarbu aiškiai nustatyti užduotį, laiką, tuoj pat trumpai rašyti, kas yra sakoma ir kaip sakoma; mokiniams argumentuoti nereikia, jie rašo tai, kas pirmiausiai šauna į galvą.

Projekto rengimas - tai itin reikšmingas metodas. Mokymo tikslas – rengti mokinius gyvenimui, išmokyti žiniomis naudotis praktiškai. Projektai siūlomi rengti pagal tokią schemą:

1. Problemos iškėlimas ir įvardijimas.
2. Kontekstas. Tai su problema susijusių faktų nustatymas. Kas nuveikta sprendžiant problemas? Kaip tie siūlymai dera prie mokyklos plano?
3. Tikslai. Tai ilgalaikių ir trumpalaikių tikslų formulavimas. Jie sudaro įvertinimo pamatą.
4. Grupės analizė. Kas būdinga jūsų grupei? Kiek žmonių?
5. Metodologija. Tai aprašymas to, ką rengiatės veikti, kaip rengiatės pasiekti norimo rezultato. Kokios konkrečios veiklos imatės? Kaip ją įgyvendinsite (etapai)? Kiek laiko reikės?
6. Šaltiniai. Nurodykite šaltinius, kuriais remiatės. Suformuokite biudžetą, į kurį įeina šie elementai: a) žmogiški resursai, b) materialiniai resursai, c) administraciniai, vykdomieji (eksploataciniai).
7. Bendradarbiavimas su mokykla. Kaip padeda mokykla? Įterpkite finansinius ir kitus pagalbos momentus (įsipareigojimus, pažadus, perdavimus).
8. Įvertinimas. Kaip galite įvertinti šio projekto sėkmę pagal rezultatus, kuriuos nurodėte?
9. Ataskaita. Ji turi atspindėti jūsų projekto rezultatų įvertinimą ir žingsnius, kurių ruošiatės imtis ateityje.

Ši schema labiau tinka popamokinė veiklos projektams rengti, bet ja galima puikiausiai naudotis ir per pamoką.

Interviu – tai metodas, kai mokiniai pateikia iš anksto parengtus klausimus kitiems mokiniams, svečiams ar pasirinktiems žmonėms. Tai naudinga tam, kad mokiniai naudotųsi kitais bendraklasiais kaip mokymosi šaltiniais, aktyviai įsiklausytų į kitų požiūrius ir juos užsirašytų nevertindami. Įgalina pamatyti kitus požiūrius. Šio metodo tikslas turi būti aiškus. Klausimai privalo būti gerai parengti, kad būtų gaunama norima informacija.

Mokant mandagaus elgesio, interviu metodu mokoma pasisveikinti, atsisveikinti, padėkoti. Aiškinamasi, kaip mandagiai kalbinti svetimą žmogų, šeimos narį.

Galima naudoti įvairias gyvenimiškas situacijas, kuriomis suprasti ir lavinti įgūdžius pvz., po pokalbio apie profesijas siūloma mokiniams pasiskirstyti vaidmenimis ir suvaidinti, tarkim, tokias situacijas: pardavėjas ir pirkėjas, gydytojas ir ligonis, bibliotekininkas ir skaitytojas, konduktorius ir keleivis, mokytojas ir mokinys. Situacijoms siūloma imti mokiniams gerai žinomas arba jų tėvelių profesijas.

Mokiniams siūloma įsivaizduoti save ar įsijausti į kurį nors veikėją ir jį inscenizuoti ar suvaidinti, kaip jis pasielgtų tam tikroje situacijoje.

Argumentų „už“ ir „prieš“ metodas padeda šiuolaikiniam mokiniui suvokti dialogo ir diskusijos etiką. Diskusijos turinys – objekto išskyrimas, požiūrių reiškimo būdai ir minties plėtotė, nuomonių pagrindimas (argumentavimas) ir priešprieša (kontrargumentai), apibendrinimas. Šis metodas padeda išmokyti kalbėti pagrįstai, argumentuotai (diskusijos meno), ugdo kritinį mąstymą, logiką.

Naudojant šį metodą, labai svarbu parinkti aktualią, galinčią sukelti įvairių minčių temą. Būtina numatyti pasirengimo ir pasisakymų trukmę, apgalvoti galimybes išsakyti kiekvienam ar bent daugumai. Galimi įvairūs variantai: rengiamasi namuose arba klasėje, raštu arba žodžiu, pateikiama savo argumentų arba išrinktų iš literatūros.

Taip pat svarbu apgalvoti darbo apibūdinimą, kuriame svarstant kai kurias temas tiktų ir statistikos elementai.

„Ledlaužio“ metodas „laužo“ nepasitikėjimo, priešiško bei nepasitenkinimo ledus, sudaro tokias situacijas, per kurias vaikas jaučiasi saugiai, gali išreikšti save, įgyti pasitikėjimo. Tai įvairūs bendravimo ir orientaciniai žaidimai. Metodas naudotinas per įvairių dalykų pamokas. Tai situacijos, kai mokiniai laisvai reiškia savo mintis, kiekvienas suvokia, ką jaučia kitas, girdi, išklauso. Tokia pamoka skatina domėtis tema.

Svarbu, kad žaidybiniai – orientaciniai pratimai netaptų vien žaidimais. Todėl mokytojui derėtų:

- 1) gerai pažinti klasę ir parinkti žaidimus pagal mokinių patyrimą;
- 2) atsižvelgti į konkrečias mokyklos sąlygas;
- 3) pateikti ir apsvarstyti rezultatus;
- 4) mokiniai turi suvokti užduotį ir tikslus.

Naudojantis „ledlaužio“ metodu, per pamokas įgyvendinami šie tikslai:

1. Sukuriama tinkama pamokos nuotaika sėkmingai dirbti.
2. Geresni mokymosi rezultatai.
3. Pamokos būna įdomesnės ir labiau mėgstamos.

4. Lavinama mokinių atmintis, mąstymas, sumanumas, pastabumas, kitos asmens ypatybės.
5. Mokiniai išmoksta bendrauti su klasės draugais, išreikšti savo nuomonę, būti grupės nariais.

Akvariumas. Taisyklės tokios: kalba tik „akvariumo“ dalyviai, o „akvariumui“ nepriklausantys neturi teisės replikuoti ir ginčytis. Į akvariumą kviečiami vis nauji mokiniai. Taigi savo nuomonę išsakys ne tik aktyvūs moksleiviai, bet ir pasyvūs. Šis metodas padės pasiekti šių tikslų:

1. Aktyvinti darbą per pamoką, padaryti jį aktyvesnį ir prasmingesnį;
2. Ugdyti savarankišką ir kritinį mąstymą, vertinimą;
3. Ugdyti mokėjimą išvelgti problemas, jų sprendimo galimybes;
4. Šalinti komunikacijos baimę, ugdyti kalbinę raišką;
5. Ugdyti sugebėjimą klausytis;
6. Padėti suvokti vartojamų metodų esmę ir jų naudojimo tikslumą.

(Žurnalas „Mokykla“ 1995., Nr. 10/11).

Taikant netradicinius metodus, pamokos tampa ne tokios nuobodžios mokiniams, sukelia jų susidomėjimą, aktyvumą, o tai įtakoja mokinių mokymosi motyvus. Jie noriai dalyvauja tokiose pamokose, kuriose mokymo medžiagos turinys pateikiamas vis naujais mokymo būdais – metodais. Netradicinių metodų taikymas pamokų metu gali mažinti nelankomumo mastus. Metodų dėka yra sukeliama pamokos intriga, kuri vilioja mokinį ateiti į pamoką, joje aktyviai dalyvauti ir kažką sužinoti bei išmokti.

1.2. ŠEIMA. – PIRMOJI VAIKŲ UGDYMO INSTITUCIJA

1.2.1. Šeima vaiko gyvenime

Šeima – pirmoji ugdymo institucija, tautos židiny, didžioji vertybė. Tėvai - pirmieji vaiko mokytojai, sunkumų įveikimo, saugumo garantavimo, savirealizacijos pavyzdys.

Z. Bajoriūnas (1994) teigia, jog šeima – pirminė visuomenės ląstelė, viena pagrindinių jos struktūrų elementų. Pirminė todėl, kad joje visų pirma ugdomi vaikai, formuojasi charakteris, idealai.

Literatūroje apie šeimą pateikta įvairių jos apibrėžimų. Sovietmečio literatūroje dažniausiai apibūdinama taip: „šeima - <...> santykis tarp žmonos ir vyro, tėvų ir vaikų <...>“ (Marksas K. ir Engelsas F. Vokiečių ideologija., V., 1974), pagrįstas santuoka arba kraujo giminyse; socialinė istoriškai sąlygotumo organizuotumo bendruomenė, kurios narius vienija buities bendrumas, tarpusavio moralinė atsakomybė ir savitarpio pagalba.

Z. Bajoriūnas pabrėžia (1994), kad tikra šeima yra ta, kai vyras ir moteris įregistruoja santuoką. Pastaroji yra kūrimo pagrindas ir jos pirminis požymis. Šeima prasideda nuo santuokos, įregistruotos nustatyta tvarka. Tolesnis jos raidos etapas – vaikų radimasis. Ir neįregistruotą santuoką kai kas gyvena kartu, gimdo ir auklėja vaikus. Tačiau tokių žmonių sąjunga nelaikoma įteisinta šeima. Labai svarbus požymis yra šeimos organizacijos istorinis sąlygotumas ir kitimas. Ne mažiau svarbus yra jos narių bendrumas, tarpusavio moralinė atsakomybė ir savitarpio pagalba. Z. Bajoriūno nuomone, svarbiausias to apibrėžimo privalumas tas, kad juo akcentuojami tėvų ir vaikų tarpusavio santykiai. Tai vienas veiksmingiausių veiksnių. Keičiant šeimos narių tarpusavio santykius, keičiasi ir jos dorovinis, psichologinis klimatas.

Šiuose šeimos apibrėžimuose akcentuojama biologinė jos gyvenimo pusė. Z. Bajoriūno (1994) nuomone, tai teisinga, nes žmogus yra ne tik socialinė, bet ir biologinė (biosocialinė) būtybė.

Dar vienas svarbus šeimos požymis – jos ryšių ilgalaikiškumas ir skirtingumas nuo paprastos žmonių sąjungos. Vyro ir moters santykių, prisodrintų meile, ilgalaikiškumas. Šiuo metu galima pastebėti, kad istoriškai kintantys įvairių tautų šeimos narių ryšiai yra įvairių formų.

Z. Bajoriūnas (1994) tai patvirtina sakydamas, kad kiekvienos tautos šeimos narių buityje, tarpusavio santykiuose atsispindi tos tautos istorija, kultūra, kalba, papročiai, tradicijos. Visa tai byloja apie šeimos ir tautos charakterį. Be viso to šeima būtų nebe savita, niekuo neišsiskirianti iš kitų šeimų.

Apibrėžiant šeimą, neužtenka nurodyti vyro ir moters sąjungą – santuoką, pridėti adaptuotus vaikus, konstatuoti gyvenimą po vienu stogu, kraujo ryšį ir kt. (Bajoriūnas Z., 1994). Tikrasis kiekvienos šeimos rodiklis yra ne tik tarpusavio meilė tu, kurie buvo pašaukti gyventi kartu, bet ir moralinė atsakomybė. Meilė ir moralinė atsakomybė yra svarbūs šeimos požymiai. Dabar, kai daugelis vyrų ir moterų šeimas kuria pagal savo supratimą, siekdami įtvirtinti tikrąją meilę, minėtas veiksnys šeimos apibrėžimuose vis dažniau paminimas. Meilės, pareigos ir atsakomybės negalima tarp savęs supriešinti. Tačiau negalima nepastebėti ir kito dalyko – dingstant meilei šeimoje, dažnai kartu slopsta ir pareigos bei atsakomybės jausmas.

Kai kurių autorių nuomone, svarbus šeimos požymis yra vaikai. Tai neginčijama tiesa, nes šeima kuriama turint tikslą juos gimdyti ir ugdyti, pratęsti giminę. Kartais šeimos apibrėžimuose minimi motinos ir tėvo tėvai, giminaičiai.

Iš tikrųjų šeima yra socialinė jai priimtinos tvarkos bendruomenė. Tai svarbus jos požymis. Ne mažiau reikšmingas ir lyčių skirtumais besiremiantis funkcijų vykdymas. Šeima yra neatsitiktinė sąjunga. Tai laisvas nusiteikimas kartu gyventi, kurti, kentėti, kovoti, laimėti ir džiaugtis, auklėti vaikus. Tai bendras likimas ir kūryba. Nori ar nenori, bet juos sieja bendras likimas – gyventi kartu ir pripažinti vienas kitą.

Lietuvos Respublikos Santuokos ir šeimos kodekse (2000) apibrėžiama šeima juridiniu aspektu. Jame rašoma, jog šeima yra santuoka pagrįsta vyro ir moters sąjunga, kurią sudaro sutuoktiniai, kartu su jais gyvenantys vaikai ir kiti asmenys, susiję savitarpio kraujo ryšiais, šeimos teisėmis ir pareigomis. Šeima nėra paprasta bendruomenė. Lietuvos šeimos politikos koncepcijoje (1996) vadovujamasi vienu universaliausiu šeimos apibrėžimu - šeima yra asmenų bendrija, kurią sieja giminystės, tarpusavio priklausomybės, atsakomybės ir globos saitai, patvirtinti įstatymine ar socialiai pripažinta tvarka.

Krikščioniškoje „Šeimos teisių chartijoje“ rašoma: „Šeima yra daugiau negu vien teisinis, visuomeninis ir ekonominis vienetas, tai – meilės ir solidarumo bendruomenė, unikalios suderintos mokytis ir perduoti kultūrinėms, etinėms, visuomeninėms, dvasinėms bei religinėms vertybėms, kurios yra esminės jos narių ir visuomenės vystymuisi ir gerovei“. Joje nurodoma: „Šeima ir visuomenė, abipusiškai susijusios gyvybiškais ir organiškais ryšiais, turi papildomą funkciją – ginti bei puoselėti visų asmenų ir žmonijos gėrį“.

G. Matulienės (1997) teigimu, šeimos apibrėžimuose dažniausiai nurodoma, jog ji yra mažoji socialinė grupė; ji egzistuoja kiekvienoje visuomenėje ir jai būdinga savita gyvenimo organizacija, papročiai bei tradicijos. Kai kurie šeimos tyrinėtojai linkę akcentuoti gyvenimą kartu, ekonominę kooperaciją bei seksualinę reprodukciją.

Šeima yra tautybės ir pusiausvyros visuomenėje plėtojimo pamatas. A. Maceina (1991) rašė: „Šeima yra tasai pradas, kuris skleidamas tautybę individuose ir kuris parengia tautos buvimui pagrindinius principus. Šiandien vis labiau aiškėja, kad nepaisant viską individualinančio liberalizmo ir viską socialinančio komunizmo, šeima išlaikė pusiausvyrą tarp šių dviejų polių ir tuo būdu tapo pamatu išsivystančiam tautų gyvenimui“.

Z. Bajoriūno (1994) nuomone, siekiant moksliskai pažinti ir suprasti šeimą, jos esmę, labai svarbu žinoti, kad:

- * Šeima – specifinis pačių bendriausių mūsų visuomenės dėsningumų, jos esmės atspindys. Kas dedasi visuomenėje, savitai atsispindi ir šeimoje;
- * Šeima – sąlyginai uždaras socialinis – psichologinis vienetas (automatiškai aktyviai bendraujančių ir vienas kitą veikiančių žmonių grupė. Jos nariai vieni nuo kitų labai priklauso, vieni už kitus atsako; jų santykiai labai intymūs, atrodo lyg atsiriboję nuo išorinio pasaulio).

Taigi į šeimą psichopedagogine prasme galime žvelgti kaip į savitą, sudėtingą, sąlyginai uždara socialinį – psichologinį vieneta.

J. Bikulčius (1996) nagrinėdamas šeimos sąvoką teigia, jog šeima – tai pirmiausia galimybė mylintiems žmonėms būti drauge, rūpintis vienas kitu, sukurti būtiną gyvenimo ritmą, turėti ir auklėti vaikus. Tačiau visuomenės sąlygos dažnai natūralius šeimos uždavinius nukreipdavo kita linkme: šeima buvo gamybiniu vienetu, užsiimdavo pradiniu kariniu parengimu, vykdė nacijų susiliejimo politiką. J. Bikulčiaus teigimu, norint tiksliai apibrėžti šeimą, reikia prisiminti, kad ją tiria įvairūs mokslai. Istorikai nagrinėja šeimos formų kaitą, juristai – šeimos įstatymus, ekonomistai – ūkinę veiklą, psichologai tiria šeimos narių bendravimą ir t. t. Visi mokslai siūlo apibrėžimus, kurie iš esmės teisingi, bet savyje neatskleidžia visos šeimos santykių esmės. J. Bikulčiaus manymu, mums nėra svarbu išigilinti į šiuos apibrėžimus, nes kiekvienas apibrėžimas tarsi įrėmina, sukausto tiriamųjų reiškinių problematiką; dažnas apibrėžimas nėra tikslus, tampa scholastiškas. Autorius pateikia pavyzdį: „dabarties šeimoje mažesnę reikšmę turi ūkinė veikla, nes nei bendras biudžetas, nei butas nelaikomi svarbiausiais jos požymiais, šeimoje labiau dominuoja sutuoktinių dvasinis artumas, rūpinimasis vaikais ir šeimos vertybėmis“. Taigi šeimą J. Bikulčius apibrėžia kaip „istoriškai konkrečią sutuoktinių, vaikų ir tėvų tarpusavio santykių visumą, kaip mažą socialinę grupę, kurios narystę sieja santuokos ir giminystės ryšiai, bendras ūkis ir savitarpio dorovinė atsakomybė“.

G. Navaitis (1996) teigia, jog šeima – viena seniausių visuomenės institucijų. Kaip ir kiti mokslininkai, autorius pastebi, kad šeimos apibrėžimų mokslinėje literatūroje tikrai gausu. Kai kurių net autorystę būtų sunku nustatyti (pvz., šeima gali būti apibrėžiama kaip pagrindinė visuomenės ląstelė; kaip kartu gyvenančių ir turinčių bendrą biudžetą giminaičių grupė; kaip bendrija, susijusi

giminystės, priklausomybės ir globos ryšiais). G. Navaitis šeimą apibūdina kaip socialinę instituciją ir šeimą – kaip mažos grupės funkcionavimą.

„Apibūdinant šeimą kaip socialinę instituciją, pabrėžiami visuomenės sankcionuoti santuokiniai ryšiai, todėl šiuo atžvilgiu ne visos kartu gyvenančių, bendrai tvarkančių ūkį žmonių grupės laikytinos šeima, nes ne visos jos atitinka institalizuotos šeimos funkcijos bei ją sukuriančius vaidmenis. Antra vertus, žmogaus elgesį lemia ne tik socialinės institucijos, bet ir jo asmenybė bei tos grupės, kurioms jis priklauso. Šiuolaikinė šeima, kai kurių jos tyrinėtojų nuomone, tolsta nuo pasižymėjusio griežtomis normomis, depersonalizuotomis funkcijomis, tiksliai reglamentuotais elgesio būdais socialinės institucijos ir artėja prie mažos grupės, kurioje vaidmenys, funkcijos, vertybės ir pan. kuriamos sąveikaujant asmenybėms“ (Navaitis G., 1996, p 71).

Nagrinėjant šeimos sampratą, visų pirma susiduriama su šeimos kaip institucijos daugialypiškumu, iš kurio kyla skirtingi šeimos apibrėžimai (Rupšienė L., 2001). Autorė atkreipia dėmesį į tai, jog žvelgiant į savo artimiausią aplinką, galima pastebėti, kad mus supa gana įvairios šeimos: su vaikais ir be vaikų, su vyresnės kartos atstovais ir be jų, teisiškai įregistruotos ir neįteisintos ir t. t. Šeimų įvairovė labai didelė. L. Rupšienė kelia klausimą, kaip pavadinti kartu gyvenančius asmenis, ar iš tikrųjų jų bendriją galima vadinti šeima?

Šeimos daugialypiškumas priklauso nuo jos sąrangos, nuo asmenų, kurie sudaro šeimą (Rupšienė L., 2001). Pagal tai kokie asmenys gyvena šeimoje ir kokiais ryšiais jie susiję, sprendžiama apie šeimos formą (mokslinėje ir šnekamojoje kalboje neretai vartojamas ir kitas panašus terminas – šeimos tipas). Šeimos formos ir šeimos tipo sąvokas dažniausiai yra visiškai tapatinamos. Ką vieni mokslininkai vadina formomis (Vaikevičius J., 1995), kiti įvardija kaip šeimos tipus (Jenkins J., 1997).

Žvelgiant į šeimos formų įvairovę, galima pastebėti, jog įvairūs mokslai pateikia gan skirtingas šių formų klasifikacijas. Paprastai įvardijamos tokios šeimos formos pagal jos sandarą: monogamija; poligamija, nepilna šeima; konvencionali šeima; senolių vadovaujama šeima; šeima, kurioje partneriai pasikeitę vaidmenimis; patėvio arba pamotės šeima; kibucai; sudėtinė arba išplėstinė šeima. Taigi, pažvelgiant į šeimos formų įvairovę galima pastebėti, jog šeimos formos išskyrimas vyksta kokio nors ypatingo jos požymio pagrindu. Pvz., pagal šeimos narių sudėtį paprastai skiriamos branduolinė, išplėstinė ir nepilna. Pagal tai, kiek vienoje šeimoje gyvena sutuoktinių: monogaminė (vienas vyras – viena žmona) arba poligaminė (vienas vyras – kelios žmonos, viena žmona – keli vyrai). Pagal vaikų skaičių šeimoje: daugiavaikė, vienavaikė, bevaikė ir pan.

Įvairūs mokslai dažniausiai mini dvi šeimos formas: branduolinę ir išplėstinę. Branduoline šeima dar vadinama tokia, kurią sudaro kartu gyvenantys ir drauge tvarkantys ūkį tėvas, motina ir jų vaikai. Jokie giminystės ryšiais susiję asmenys negyvena tame pačiame name, netgi, J. Jenkins (1997)

apibrėžimu, šalia esančiuose. Išplėstine šeima laikoma kraujo ryšiais susijusius kelių kartų atstovus siejanti bendrija, kuri drauge gyvena ir tvarko savo ūkį. Kai kurie tokios šeimos nariai gali gyventi kaimynystėje (Rupšienė L., 2001).

Kiekviena šeimos apibrėžtis (sąvoka) yra savita. Mums ypač svarbu tai, kad ta ar kita apibrėžtis yra paskata naujoms idėjoms kilti. Kiekvienas apibrėžimas yra „atviros sistemos“ modelis. Iš jo kyla naujos idėjos, t. y. nauji apibrėžimai. Kiekviena šeimos apibrėžtis vertinga tiek, kiek ji skiriasi nuo to, kas yra žinoma. Z. Bajoriūnas (1994) teigia, jog nebūtina, kad kiekvieno autoriaus šeimos apibrėžimas ir su juo susijusios tam tikros aspiracijos atitiktų mūsų tikslus, nes tai trukdytų plėtoti šeimos edukologiją. Kiekvienas apibrėžimas sudaro galimybę pateikti naujus argumentus, šeimos apibrėžimus ir įrodymus. Nė vienas iš jų neturėtų būti laikomas galutiniu.

Šeima žmogaus gyvenime užima didelę dalį, tai meilės bei ir saugumo garantas. O šie du veiksniai ypač yra svarbūs vaikui. Šeimoje vaikas gauna pirmąsias gyvenimo pamokas, gaires, kurios vėliau padeda orientuotis gyvenime. Šeima - gyvenimo stotelė, į kurią visada smagu grįžti ir pailsėti, atsigauti nuo patirtų sunkumų. To gyvenime labiausiai reikia vaikui.

Taigi, šeima nutiesia pačius pagrindinius kelius į gyvenimą.

1.2.2. Tėvų ir vaikų bendravimo svarba

Bendravimui šeimoje tenka išskirtinė vieta, nes jo dėka susiformuoja geresni arba blogesni šeimos narių santykiai. Bendravimo problemai pastaruoju metu skiriama nemažai dėmesio, ir dėl to yra nemažai šeimų, kurios galvoja, jog bendrauti yra labai paprasta. Iš tikrųjų bendravimas su pažįstamu, kaimynu ar bendradarbiu yra visai kitokio pobūdžio negu šeimoje.

Visi psichologai nepaprastai daug reikšmės skiria bendravimui. A. Valonas (1972) teigia, kad pati vaiko prigimtis reikalauja socialinių egzistavimo sąlygų, asmenybės raida prasideda nuo poreikių save išreikšti ir tyrinėti. Vaikas nuolat jaučia bendravimo alkį. Bendraudamas su tėvais, jis užmezga kontaktą, sukurdamas ryšį „Aš – tu – pasaulis“. Yra tiesioginis labai stiprus emocinis ryšys tarp tėvų ir vaikų. Štai kūdikis bendravimo poreikį išreiškia labai spontaniškai, įgimta pantomimiška, gyva reakcija, verksmu ir t. t. Kiekvienas vaikas trokšta meilės, glamonių, nori, kad mama ar tėtis jį panešiotų, pasupuotų. Jis nori būti ir aplinkinių mylimas, suprastas, pripažintas.

Aplinka gali daryti įtaką vaikui skirtinguose lygmenyse ir skirtingomis formomis. Nuo to priklauso, į kokį socialinį – kultūrinį visuomenės sluoksnį „įauga“ vaikas. A. Valonas (1972) išskiria šiuos bendravimo lygmenis :

- bendravimą daiktų lygmenyje – buitinės manipuliacijos;
- intelektinį bendravimą, kaip dalijamasi mintimis, svarstoma, kartu ieškoma tiesos;
- emocinį – intelektinį bendravimą – tai aukščiausias bendravimo lygmuo.

Autorius mano, kad pozityviai išsprendus bendravimo lygmenų ir formų problemą, atkristų daugybė asmenybės ugdymo ir visuomenės sunkumų.

Tėvų ir vaikų bendravimas yra istoriškai sąlygotas. Pvz., lietuvių valstiečio šeimoje, kur visi kartu gyveno ir dirbo, bendravimo sąlygos buvo savitos. Šeima buvo didelė, gyveno kelios kartos. Todėl bendravo natūraliau ir intensyviau. Tėvų darbas, jų gyvenimo būdas, elgesys su vyresniais žmonėmis bei santykis su išoriniu pasauliu vaikams buvo vienintelis etalonas ir pavyzdys. Valstiečio sūnūs mokėsi elementarių tiesų apie žemės dirbimą, gyvulių priežiūrą ir t.t. Motinos dukroms rodė pavyzdį, kaip tvarkyti namų ūkį, prižiūrėti ir gydyti vaikus. Toks bendravimas labai stiprino tėvų bei vaikų ryšį ir kėlė tėvų autoritetą. Kadangi anksčiau šeimos būdavo labai didelės, daug vaikų, tad jie bendravo labai glaudžiai. Jie prižiūrėjo vieni kitus, auklėjo, jaunesnieji mėgdžiojo vyresnius, dalindavosi viskuo ką turėjo. Didelė pagarba buvo seneliams, iš kurių perimdavo tradicijas, papročius ir gyvenimo patirtį.

Šiandien situacija yra pasikeitusi. Šeimos narių santykiai tapo epizodiški, ne tokie glaudūs. Atitolo tėvų ir vaikų darbo (mokslo) vieta. Tėvai gali vis rečiau dirbti su savo vaikais, pabendrauti. Šeima dažnai neturi progos susitikti net prie valgomojo stalo. Anksčiau bendras stalas buvo vienas iš svarbiausių šeimos atributų. Dabar visi maitinasi skirtingu laiku, skirtingose vietose. Labai retai kartu gyvena seneliai, todėl šeimos bendravimo tinklas dar labiau siaurėja. Todėl vaiko socializacijos krūvį iš šeimos perima darželiai, mokykla, bendraamžių grupės. Tačiau šeimos nariai gauna papildomą psichologinį krūvį, kuris didina jų tarpusavio nervinę įtampą ir skatiną nutolinimą tarp šeimos narių. Tokiomis sąlygomis ryškėja socialinis psichologinis barjeras tarp tėvų ir vaikų.

„Dalis bendravimo problemų susijusios su skirtingais tėvų ir vaikų temperamentais bei tėvų nuostatomis, lūkesčiais. Sunkiau bendrauti ir suprasti, kai tėvai nori vienokio vaiko, o realiai jis kitoks“ (Žukauskienė R., 1996, p. 146).

Tačiau čia jau tėvų problema, o ne vaikų, nes vaikas tai ne daiktas, kurį gali įsigyti parduotuvėje. Kiekvienas vaikas yra asmenybė su kuria reikia bendrauti, žinoti jos nuomonę, poziciją ir ieškoti bendrų kompromisų.

Nors gyvenimo aplinka bei sąlygos keičiasi, šeima turi sudaryti optimalias bendravimo sąlygas. Juk nė viena vaikų auklėjimo įstaiga negali laiduoti tokio bendravimo ir nepajėgia atstoti šeimos aplinkos. Šeimos gyvenime tiesiogiai ir itin pastebimai reiškiasi asmenybės savitumai. Šeimoje glūdi ne tik bendravimo prielaidos, bet ir galimybė suvokti bei praktiškai kaupti visuomeninių santykių

patirtį. Šeima vaikui – pati svarbiausia ir geriausia aplinka išryškinanti ir įtvirtinanti specifinius polinkius, potencines galias. Bendravimo šeimoje stokos negali pakeisti jokios dirbtinės pedagoginės priemonės. Tik tėvų bendravimo praturtintas vaikas iš šeimos židinio pasisemia dvasinės stiprybės visam gyvenimui. Tėvai negali palikti vienu vaikų su savo problemomis, turi mokėti „augti“ su jais ir pagal amžiaus tarpsnius keisti savo elgesį. Tėvai auklėtojai pamažu turi tapti tėvais vyresniais draugais. Nes tik abipusis supratimas, pagarba, geri tarpusavio santykiai skiepija vaikams orumą, dvasios kilnumą, saugo nuo blogo elgesio ir nepadorumo.

Įprasta manyti, kad tėvai vaikus auklėja patarimais, pamokymais, paskatinimais ir bausmėmis. Tačiau vaikams didžiausią įtaką turi tėvų ir vaikų tarpusavio santykiai. Vaikai mato visą šeimos gyvenimą ir elgesį. Jie nepastebimai viską dedasi į galvą ir kaip yra sakoma „tėvai auklėja, o vaikai auklėjasi tuo šeimos gyvenimu, kuris susiklosto“.

Abejotinas yra teiginys, kad tėvai pasidaro svetimi savo vaikams. Tėviško ir motiniško jausmo atbukimas nedažnas. O jei taip atsitinka, yra savos priežastys, kurias sunku pastebėti iš šalies. Galbūt tai šeimyninių santykių trūkumas. Todėl labai svarbu, kad šeimoje išsigalėtų bendri tėvo ir motinos interesai, kurie juos vienytų. Kai tėvai rūpinasi vienas kitu, jų vaikai palankiau reaguoja į motinos ar tėvo poveikį. Nes kai šeimoje trūksta šiltų santykių, vaikui sunku bendrauti su tėvais, tai jį verčia ieškoti draugų, kurių panašūs išgyvenimai. Todėl labai dažnai vaikai, neturėdami gero pavyzdžio, pasikliauna draugais, ima elgtis asocialiai.

Šeimoje reikia ne tik bendrauti, bet ir surasti tinkamus bendravimo būdus, o jei tai nesiseka padaryti, tenka keisti savo požiūrį arba gyvenimo būdą. Šeimoje reikia daug aukotis, nes gyvenimas šeimoje tai nėra toji magiška karalystė, kurioje nepaisoma elgesio principų ir kurioje viską galima gauti už dyką. Juk norint kažką pasiekti, reikia kažko atsisakyti.

1.3. DRAUGŲ ĮTAKA MOKYKLOS LANKOMUMUI

Vaikas – į visuomenę einantis žmogus. Visos vaikų problemos, tarp jų ir ugdymo, yra glaudžiai susijusios su aplinka. Kalbant apie vaikų vietą ir tarpe kitų vaikų, galima, teigti, kad visi suaugusiųjų pasaulio reiškiniai, kai pavydas, jėgos kulto propagavimas, materialinių galimybių ir socialinės padėties, statuso bendruomenėje įvairios interpretacijos, tiesiogiai atsispindi vaikų bendravime.

Nuo seno žinomas posakis: „pasakyk kas tavo draugas, pasakysiu kas esi“. Tikriausiai nerasime nė vieno žmogaus, kuris neturėtų draugo, kuriam galėtų patikėti savo norus ir paslaptis. Sakoma, kad stipresnės draugystės nei nuo vaikystės nėra. Suaugę žmonės tampa artimi susiklosčius aplinkybėms arba atsitiktinai, ir dažnai juos suartina socialinė padėtis, pasaulėžiūra, įpročiai, ta pati aplink, kurioje užauga. Vaikystėje visi tyri ir laisvi, ir socialinė padėtis nevaržo, draugaujama todėl, kad to reikia ir tai pasako širdis.

„Kiekvienam, neatsižvelgiant į tai, kokio amžiaus jis būtų, ypač svarbu būti pastebėtam ir priimtam tokiu, koks yra. Visos bėdos prasideda tada, kai vaikas ar jaunuolis negali realizuoti šio svarbaus poreikio – ir praranda galimybę mylėti ir būti mylimas“ (Butkienė G., Kepalaitė A., 1996, p. 25).

Visi šie poreikiai žmogui, o ypač vaikui yra reikšmingi. Jiems reikia meilės, palaikymo, supratimo. Labai svarbus poreikis – priklausymas grupei, arba kitaip sakant draugų ratui. Ypač tai aktualu paaugliui. Kuris ieškodamas tapatumo, dažnai aplink save pritraukia kitus žmones. Pereidamas nuo sąjungos su šeima prie stipresnių ryšių su bendraamžiais, įgyja daugiau nepriklausomybės. Didėjantį norą būti artimas su kitais paauglys išreiškia įvairiai: ilgai kalbėdamas telefonu, iškylaudamas su draugais ir t. t.

„Išsilaisvinęs nuo tėvų įtakos, paauglys nori vis daugiau prisiimti bendraamžių vertybių. Bendraamžiai labai paveikia visą paauglio socialinį gyvenimą, todėl kai kurie autoriai yra linkę kalbėti apie paaugliams būdingą atskirą visuomenę, savitą kultūrą, nors ne visi su tuo sutinka. Be to, G. H. Mead ir kiti autoriai teigia, kad spartūs socialiniai pokyčiai sukelia atotrūkį tarp kartų, ir todėl didėja bendraamžių grupės įtaka paauglio socializacijai“ (Žukauskienė R., 1996, p. 321).

Bendraamžių grupė vadovauja paauglio socializacijai, nes išsilaisvina nuo tėvų įtakos tada, kai įeinama į bendraamžių gyvenimą. Labai svarbūs yra paauglio santykiai šeimoje. Jeigu santykiai su

tėvais yra blogi, tai tuo lengviau paauglį gali paveikti bendraamžiai. Blogai elgdamasis paauglys tarsi kerštauja tėvams, nesuprasdamas, kad blogiausia daro sau.

Iki paauglystės pradžios vaikas bendrauja su tos pačios lyties bendraamžiais, su bendraklasiais arba su kaimynystėje gyvenančiais vaikais. „J. C. Colemanas paauglių draugystės raidą skirsto į tris etapus. 10 – 11 metų vaikai pradeda draugauti kartu žaisdami; draugu laikomas tas, su kuriuo patinka žaisti. 14 – 15 metų vaikų draugystė labai pasikeičia – svarbi vieta tenka emocijoms ir sąmonei. Prisirišimas, pasirinkimas ir artimumas suprantamas gana vėlai. Šiuo laikotarpiu svarbiausias draugystės požymis yra abipusis pasitikėjimas. Šio amžiaus paauglys pagrindinėmis tikro draugo savybėmis laiko nuoširdumą, jautrumą ir pasitikėjimą, o nepriimtiniomis – atstūmimą ir išdavystę. 18 metų jaunuoliams pradeda vyrauti bendri interesai ir bendros veiklos siekimas, padidėja pakantumas individualiems skirtumams ir mažėja baimė būti draugų užmirštam“ (Žukauskienė R., 1996, p. 322).

Bendravime yra svarbus lygiateisiškas bendravimas, kai abu asmenys yra visiškai laisvi, laisvai išreiškia savo esmę, savo mintis ir norus. Kai kiekvienas pirmiausiai mato ką jaučia kitas, girdi ir išklauso ką jis sako, ir priima jį tokį koks jis yra, su jo visais jausmais ir visomis mintimis. Tuomet kiekvienas asmuo jaučiasi saugus ir laisvas būti savimi. Nes draugą pažįsti, o draugas tave, nereikia apsimetinėti tuo, kuo esi. G. Butkienė ir S. Kepalaitė (1996) sako, kad: „Kiekvienas realizuoja fundamentalius žmogaus poreikius – poreikį išreikšti save (pasakyti, parodyti ką jaučiu, galiu, noriu, galvoju), poreikį būti pastebėtam, išgirstam, išklaustytam ir poreikį būti suprastam ir priimtam tokiu koks esi. Kai visiškai realizuojami šie poreikiai, skleidžiasi ir auga sveikas, kupinas vidinės ramybės žmogus. Tik tada išiplieskia jo žmogiškiausi poreikiai: mąstyti, kurti ir mylėti – susieti su kitais savo dvasia ir gyventi su jais vienybėje. Kasdienybėje tai pasireiškia nusiteikimu matyti (ne žiūrėti, bet matyti), jausti ir girdėti“.

Kai žmogus auga lygiateisiškai bendraudamas ir nuolat turi progos tarsi sustoti tyloje, savyje ir pamąstyti ką jis jaučia, ko nori iš draugų, ateities. Tokiu būdu skleidžiasi jo dvasinė prigimtis – visa vidinė jo išmintis. Tačiau bendraudami vaikai gali ne vien tik tobulėti, juk yra vaikų, kurie yra silpnesnės valios ir tokius vaikus gali labai stipriai paveikti ir įtraukti į savo neigiamą veiką kiti vaikai. Kurie vaikai patys nenori lankyti mokyklos, tą daryti siūlo ir kitiems. Ypač tai pasireiškia paauglystės metu, kai vaikai patys nežino ko jie nori ir ką gali. Todėl bendraamžių įtaka būna labai stipri. Bendraamžių grupę sudaro nebūtinai to paties amžiaus žmonės: jų amžius gali skirtis keliais metais. Juos jungia bendra psichologinė – vertybinė orientacija. Paauglių grupės veiklą ir stilių lemia subkultūra, kurioje ta grupė funkcionuoja. Dėl įvairių priežasčių vaikai gali būti įtraukiami į rizikos grupę. Konfliktuojant su aplinkiniais, nuolat jaučiama įtampa. Neretai norėdami atsipalaiduoti, jie pradeda rūkyti, vartoti alkoholį ar net kvaišalus. Ypač stipri bendraamžių grupės įtaka pasireiškia tada,

kai vaikas negauna pakankamai dėmesio šeimoje, mokykloje. Anot L. Bulotaitės (1996) suaugę žmonės patys pastato sieną tarp savęs ir vaiko, netinkamai reaguodami į vaiko blogus poelgius (grasina, įsakinėja, gėdina, pamokslauja, moralizuoja, kritikuoja ir pan.). Kiekvienas pedagogas turėtų suvokti – jei vaikas pradeda netinkamai elgtis, pirmiausia reikia išsiaiškinti priežastis, nes dažniausiai netinkamą vaiko elgesį įtakoja problema, kuri yra labai svarbi ir skausminga vaikui.

Asocialiose grupėse atsiveria plačios veiklos galimybės – su rizikos elementais, ekstremaliomis situacijomis, neįprasta ir paslaptinga kriminaline romantika ir t. t. Visa tai padeda kompensuoti patiriamas nesėkmes mokymosi procese ir užsitikrinti minimalų psichologinį komfortą.

Asocialių grupių draugystė ir ištikimybė retai tvirta ir ilgalaikė. Čia greitai nusistovi griežtos tarpusavio sąveikos taisyklės, kurios privalomos kiekvienam grupės nariui. Tokiose grupėse vyksta atvira ir žiauri kova už būvį. Be to, asociali grupė, labiau negu kitos grupės, kontroliuoja savo narių elgesį ir neleidžia jiems lengvai pasitraukti (G.Valickas, 1997).

Apibendrinant galima pasakyti, jog kuo ilgiau paauglys dalyvauja asocialioje grupės veikloje, tuo labiau jis atitrūksta nuo teigiamos aplinkos. Perima asocialias vertybes ir įpranta savo poreikius tenkinti netinkamais būdais ir pan. Taigi, draugų įtaka vaiko mokymuisi turi didelę įtaką - ji gali būti ir teigiama, ir neigiama.

1.4. TYRIMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tyrimo tikslas: ištirti mokytojų nuomones apie pagrindines mokyklos nelankymo priežastis ir mokytojų pastangas šią problemą spręsti ugdymo metodų ir santykių su mokiniais palaikymo priemonėmis.

Tyrimo uždaviniai:

1. Sužinoti mokytojų nuomonę apie pagrindines mokinių nelankymo priežastis slypinčias šeimoje, mokykloje ir asmenines mokinių savybes;
2. Ištirti mokytojų ir mokinių tarpusavio santykius;
3. Nustatyti klasės auklėtojų santykius su auklėtiniais;
4. Atskleisti kokius metodus naudoja mokytojai, siekdami sudominti mokinius;
5. Ištirti mokytojų nuomonę apie mokinių tarpusavio santykius;
6. Išsiaiškinti kas padeda spręsti mokinių nelankymo problemas;
7. Nustatyti kiek tiriamosiose mokyklose mokiniai per metus praleidžia pamokų;
8. Palyginti mokyklas tirtais aspektais.

2. TYRIMO METODIKA

2.1. Tyrimo metodas

Tyrimo metodas – tyrime taikyta anketinė apklausa.

Tyrimui buvo sudaryta anketa (1 priedas). Klausimai buvo skirti išsiaiškinti mokinių nelankymo priežastys slypinčias šeimoje, namuose, mokykloje; išsiaiškinti santykius tarp mokinių ir mokytojų; kokius būdus, metodus taiko mokytojai norėdami sudominti mokinius.

Klausimai pateikti atviri ir uždari. Uždari klausimai buvo suformuluoti taip, kad tiriamieji pasirinktų vieną ar keletą iš galimų variantų. Atvirais klausimais buvo paprašyta įrašyti savo nuomonę (atsakymą).

Anketą parengė darbo autorė.

2.2. Tiriamieji ir jų parinkimas

Tiriamieji: Prienų r. savivaldybės Užuguosčio pagrindinės mokyklos, Prienų r. savivaldybės Želkūnų pagrindinės mokyklos bei Birštono savivaldybės Birštono gimnazijos mokytojai.

Tiriamųjų atrankos pagrindimas:

Prienų r. sav. Užuguosčio pagrindinė mokykla pasirinkta todėl, kad šioje mokykloje dirba darbo autorė. Todėl buvo įdomu sužinoti savo kolegų nuomonę apie mokyklos pamokų nelankymo priežastis.

Prienų r. sav. Želkūnų pagrindinė mokykla pasirinkta todėl, kad ji yra artima Užuguosčio mokyklai. Ji nedidelė, mokosi nedaug mokinių, dirba panašus skaičius mokytojų. Todėl buvo įdomu lyginti dviejų kaimo mokyklų mokytojų mintis apie pamokų nelankymą.

Birštono gimnazija pasirinkta todėl, kad labai įdomu ką mano miesto mokyklos mokytojai apie pamokų nelankymo priežastis.

Ar jos bus panašios, ar skirtingos nuo kaimo mokytojų nurodytų priežasčių?

2.3. Tyrimo eiga ir organizavimas

Tyrimo vieta – Prienų r. sav. Užuguosčio pagrindinė mokykla, Prienų r. sav. Želkūnų pagrindinė mokykla, Birštono sav. Birštono gimnazija.

Tyrimo laikas: nuo 2007-02 iki 2007-03.

Užuguosčio pagrindinėje mokykloje buvo išdalinta 19 anketų (dirba 19 mokytojų), gražino 17 anketų.

Želkūnų pagrindinėje mokykloje buvo išdalinta 17 anketų (dirba 17 mokytojų), gražino 12 anketų.

Birštono gimnazijoje buvo išdalinta 70 anketų (viso mokytojų 70), gražino 57 anketas.

Šio tyrimo trūkumai: nepilnai užpildytos anketos, kai kurie respondentai nerimtai pažiūrėjo į tyrimą.

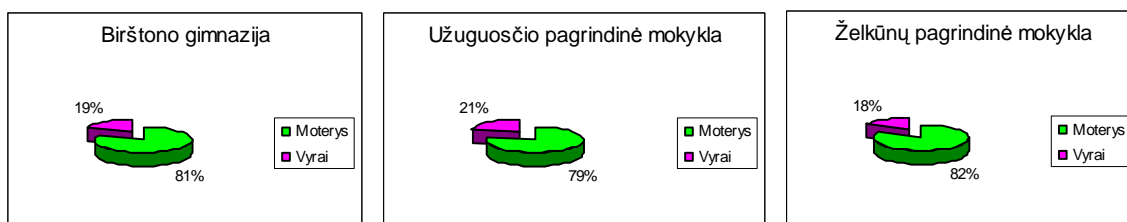
Tyrimo duomenys apdoroti naudojant duomenų apdorojimo paketo SPSS (Statistical Package for Social Science) 12.0 versiją. Taikyti dažnių lentelių, porinių dažnių lentelių χ^2 (chi kvadrat) metodai.

3. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

3.1. Tiriamųjų charakteristikos

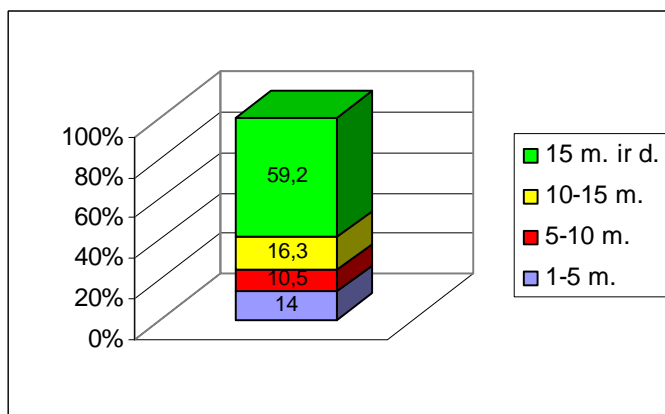
Siekiant išsiaiškinti mokyklos pamokų nelankymo priežastis buvo pasirinkta Birštono savivaldybės Birštono gimnazija, Prienų r. savivaldybės Užuguosčio pagrindinė mokykla bei Prienų r. savivaldybės Želkūnų pagrindinė mokykla. Tai viena miesto bei dvi kaimo mokyklos. Jos pasirinktos todėl, kad įdomu sužinoti kokias pamokų nelankymo priežastis mato miesto bei kaimo mokyklų mokytojai.

Birštono gimnazijoje dirba 70 mokytojų: 57 moterys ir 13 vyrų. Užuguosčio pagrindinėje mokykloje dirba 19 mokytojų: 15 moterų ir 4 vyrai. Želkūnų pagrindinėje mokykloje dirba 17 mokytojų: 14 moterų ir 3 vyrai (5.1 paveikslas).

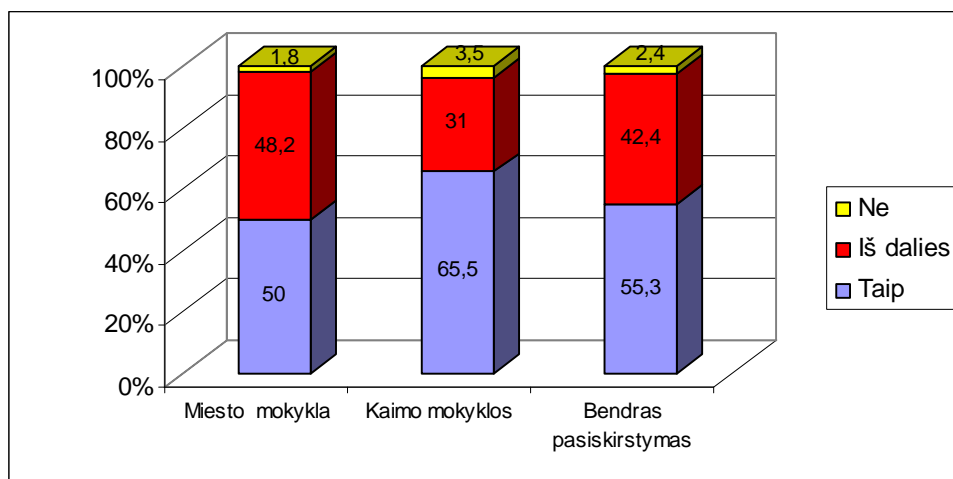
3.1. pav. Mokytojų pasiskirstymas pagal lytį

Dauguma respondentų sudarė mokytojos moterys tikriausiai todėl, kad mokytojo profesija yra laikoma moteriška. Šiuo metu ji nėra populiari. Tačiau mokytojo profesija yra labai reikalinga ir garbinga, nes mokytojas, po tėvų, yra antrasis žmogus esantis arčiausiai vaiko. Tyrimo rezultatai parodė, kad dauguma mokyklose mokytojų šį darbą dirba daug metų (3.2 paveikslas).

3.2. pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo stažą

Tyrimo rezultatai parodė, kad daugelis mokytojų mokykloje dirba daugiau kaip 15 metų (59,2 proc.). Todėl galima teigti, kad dauguma mokytojų žino ir supranta kokia opi yra mokyklos pamokų nelankymo problema. Gaila, kad jaunų mokytojų mokykloje nėra daug – tik 14 proc. dirba 1-5 metus. Likusieji 16,3 proc. mokytojų dirba mokykloje 10-15 metų ir 10,5 proc. mokytojų dirba 5-10 metų. Mokytojų buvo prašoma nurodyti ar jie yra patenkinti savo darbu. Atsakymai pateikti 3.3. paveiksle.

3.3. pav. Respondentų pasiskirstymas pagal mokyklas ir pasitenkinimą darbu

Dauguma respondentų pasakė, kad jie yra patenkinti savo darbu. Miesto mokyklos mokytojai pasiskirstė tolygiai: „taip (patenkinti)“ ir „iš dalies“. Labai džiugina, kad labai mažas mokytojų procentas, kurie yra nepatenkinti savo darbu. Miesto gimnazijoje yra tik 1,8 proc. mokytojų nepatenkintų savo darbu, kai tuo tarpu kaimo mokyklose mokytojų nepatenkintų savo darbu yra 3,5 proc. Kodėl šis procentas yra didesnis kaimo mokyklų mokytojų, sunku pasakyti. Galbūt jiems yra nelengva suderinti pedagoginį darbą su savo ūkio darbais ar pan. Nes daugelis kaime gyvenančių mokytojų turi savo ūkelius. Tačiau žvelgiant bendrai į gautus duomenis galima teigti, kad tirtų mokyklų mokytojai yra patenkinti ar iš dalies patenkinti savo darbu. Vadinasi, mokytojai noriai eina į darbą. O tai yra labai svarbu, nes mokiniai stebi, mato ir supranta, kada mokytojas myli savo darbą, kurį dirba su meile. Tuomet sklinda gera atmosfera bei nuotaika.

3.2. Mokyklos nelankymo priežastys

Tyrimo metu buvo siekiama sužinoti praleistų pamokų skaičių tirtose mokyklose. Tai problema, kurią reikia spręsti. Duomenis pateikė Birštono gimnazijos ir Užuguosčio bei Želkūnų pagrindinių mokyklų pavaduotojos ugdymui. Gauti duomenys pateikti 3.2.1. lentelėje.

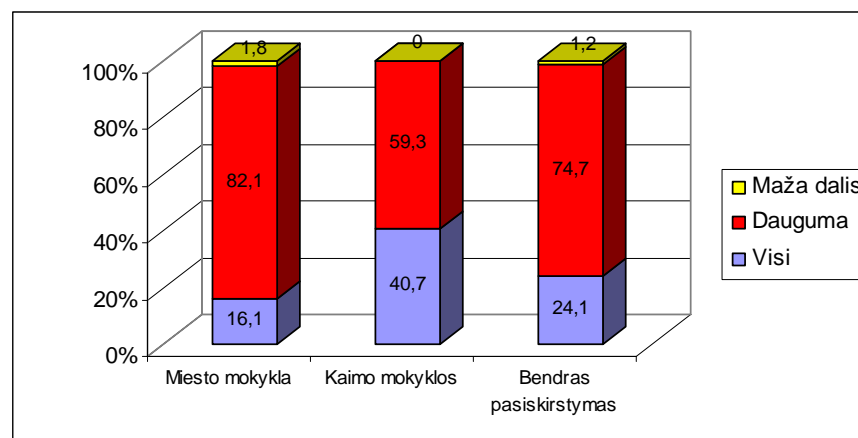
3.2.1. lentelė. Praleistos pamokos per 2005/2006 m. m.

Praleista pamokų (%)	Birštono gimnazija	Užuguosčio pagrindinė mokykla	Želkūnų pagrindinė mokykla
Dėl ligos	48,55 %	17,05 %	43,99 %
Pateisintos dėl kitos priežasties	18,21 %	4,36 %	35,34 %
Nepateisinta	33,24 %	78,59 %	20,67 %

Duomenų šaltinis: tirtų mokyklų administracija

Labai didelis nepateisintų pamokų procentas Užuguosčio pagrindinėje mokykloje, kurioje mokinių yra tikrai nedaug (86 mokiniai). Lyginant su Birštono gimnazija, praleistų nepateisintų pamokų yra daugiau kaip dvigubai. Keista, juk gimnazijoje mokinių yra daug daugiau (776 mokiniai). Atrodo ir pamokų ten turėtų būti praleista žymiai daugiau. Birštono gimnazijoje praleistų pamokų yra, bet jos pateisintos.

Vaiko socializacija prasideda šeimoje. Čia vaikas įgyja savo pirmąją patirtį, elementarių žinių, išmoksta elgesio normų, formuojasi jo pasaulėžiūra. Čia jis užmezga pirmuosius socialinius ir emocinius kontaktus, pajaučia šilumą ar abejingumą, meilę ar neapykantą, rūpestį ar atsainumą. Todėl klausimyne mokytojų buvo paklausta, kaip jie mano ar visi tėvai savo vaikams sudaro sąlygas lankyti mokyklą.

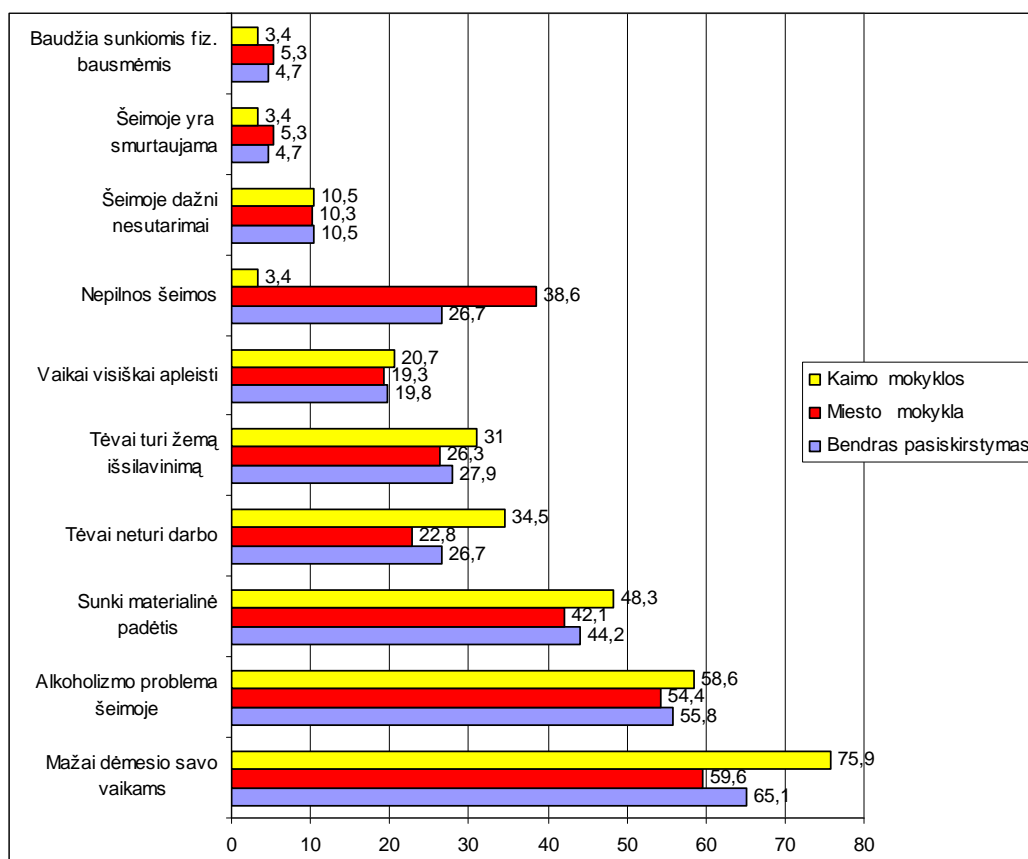

3.2.1. pav. Mokytojų nuomonė apie tėvų sudaromas sąlygas vaikams lankyti mokyklą.

Lyginant visose trijose mokyklose gautus duomenis, matome, kad, mokytojų nuomone, dauguma tėvų sudaro sąlygas vaikams lankyti mokyklą. Miesto mokyklos mokytojai mano, kad dauguma tėvų (82,1 proc.) gali išleisti savo vaikus į mokyklą. O kaimo mokyklos mokytojai mano, kad visi tėvai (40,7 proc.) ir dauguma (59,3 proc.) gali išleisti savo vaikus į mokyklą.

Miesto mokyklos mokytojai mano, kad maža dalis (1,2 proc.) tėvų nesudaro sąlygų išleisti vaikus į mokyklą. Kaimo mokytojai to beveik nepastebi.

Kaip darbe jau buvo minėta, mokyklos nelankymo problema tirtose mokyklose yra didelė. Todėl buvo labai įdomu sužinoti kokias šeimoje slypinčias nelankymo priežastis išvelgia mokytojai (3.2.2. paveikslas).

3.2.2. pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas dėl problemų, trukdančių vaikus išleisti į mokyklą

Iš 3.2.2. paveiksle pavaizduotų rezultatų matome, kad visų tirtų mokyklų mokytojai įvardijo tas pačias, jų nuomone, svarbiausias priežastis trukdančias vaikams lankyti mokyklą. Viena iš svarbiausių priežasčių - mažai dėmesio skiriama savo vaikams. Tai pastebi 75,9 proc. kaimo ir 59,6 proc. miesto mokyklų mokytojų. Kodėl mažai skiriama dėmesio vaikui, galima tik spėlioti: tėvai daug dirba, susitinka su vaikais tik vakarais, būna pavargę ir jiems neįdomu kaip sekėsi jų vaikui

mokykloje. Alkoholizmo problema yra didelė tiek mieste, tiek kaimo vietovėse. Todėl didesnė pusė tyrime dalyvavusių respondentų sutinka, kad alkoholį vartojantys tėvai nesugeba išleisti savo vaikų į mokyklą. Ir dar viena problema - tėvai neturi darbo. Ypač tai aktualu kaime, kur nėra jokios pramonės, gamybos ar pan. Kadangi tėvai neturi darbo, šių šeimų materialinė padėtis yra sunki. Todėl jiems sunku išleisti savo vaikus į mokyklą - taip mano 48,3 proc. kaimo ir 42,1 proc. miesto mokyklų mokytojų.

Dar viena priežastis kodėl mokiniai nelanko mokyklos - yra nepilnos šeimos. Šią problemą pastebi 38,6 proc. miesto mokyklos mokytojų. Kuomet yra tik vienas iš tėvų - jam sunku yra sukontroliuoti vaiką. Galbūt, kuriam nors iš tėvų išvykus dirbti į užsienį, vaikai pajaučia didesnę laisvę, neklauso, elgiasi taip kaip jiems norisi. Kaimo mokyklų mokytojai nemano, kad tai yra didelė problema, dėl kurios vaikas negalėtų lankyti mokyklos (3,4 proc.).

Tačiau ne vien tik šeimoje gali būti problemų, kurios lemtų vaiko neatėjimą į mokyklą. Sakykim, šeima vaiką išleidžia į mokyklą. Jam yra suteiktos visos sąlygos, tačiau vaikas mokykloje patiria sunkumus, dėl kurių nenori lankyti mokyklos. Gauti duomenys pateikti 3.2.2. lentelėje.

3.2.2. lentelė. Respondentų nuomonė apie mokinių mokykloje patiriamus sunkumus

	Miesto mokykla	Kaimo mokyklos	Bendras pasiskirstymas
Per sunki programa	50,9 %	55,2 %	52,3 %
Mokykloje neturi draugų	31,6 %	27,6 %	30,2 %
Nesutaria su mokytojais	42,1 %	20,7 %	34,9 %
Kai kurių dalykų nesupranta	57,9 %	48,3 %	54,7 %
Mokykloje neįdomu	63,2 %	58,6 %	61,6 %
Mokykloje nesijaučia saugūs	38,6 %	27,6 %	34,9 %

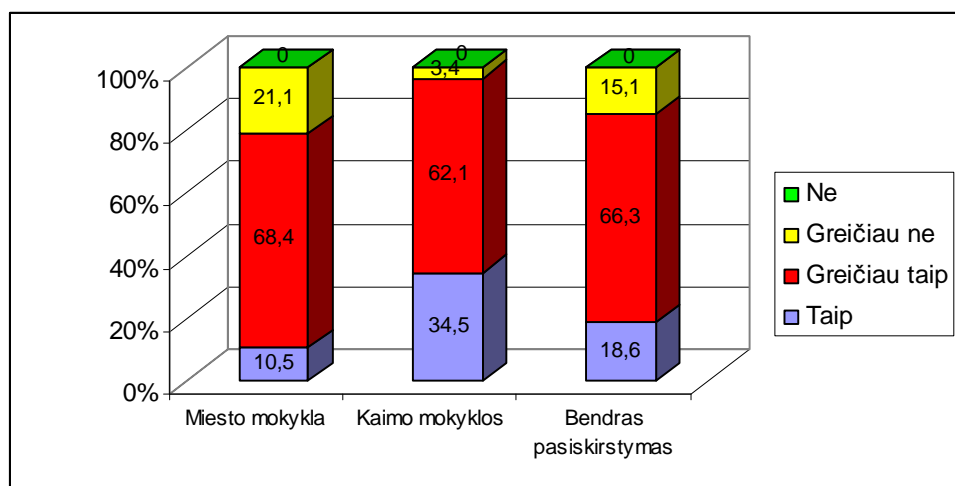
Tyrimo duomenys rodo, kad miesto mokyklos mokytojai pastebi didžiausią sunkumą su kuriuo susiduria mokiniai tai, kad mokykloje mokiniams neįdomu (63,2 proc.) ir kai kurių dalykų mokiniai nesupranta (57,9 proc.). Todėl galima teigti, kad mokytojai nesugeba sudominti mokinių dėstomąja medžiaga. Miesto mokyklos mokytojų nuomone per sunki programa (50,9 proc.) ir mokykloje nėra saugu (38,6 proc.). Kaimo mokyklų mokytojai irgi mato tuos pačius sunkumus – mokykloje vaikams neįdomu (58,6 proc.), kai kurių dalykų nesupranta (48,3 proc.), per sunki ugdymo programa (58,3 proc.). Kaimo mokyklų mokytojai nemano, kad pas juos yra didelė problema santykiuose tarp mokytojų ir mokinių (20,7 proc.). Lyginant su miesto mokykla tas procentas išauga dvigubai (42,1 proc.). Džiugu, kad kaimo mokyklose nėra didelių nesutarimų su mokytojais ir

mokiniais. Tirtų mokyklų mokytojai mano, kad į mokyklą vaikai neina todėl, kad joje nesijaučia saugūs. Taip mano 38,6 proc. miesto mokyklos mokytojų, o kaimo 27,6 proc. mokytojų. Suprantama, kodėl Birštono gimnazijoje mokiniai nesijaučia saugūs, nes tai didelė mokykla ir joje daug mokinių.

Didelę įtaką mokyklos pamokų lankomumui turi ir mokinių asmeninės savybės: lengvai pasiduodantys kitų įtakai, tinginiai, pasyvūs ar agresyvūs. Duomenys pateikti (2 priedas) ir (3 priedas).

3.3.3. Mokytojų ir mokinių tarpusavio santykiai

Nuo senų laikų mokytojo profesija buvo garbinga ir vertinama. Dabar laikai pasikeitė, todėl buvo įdomu sužinoti kokie šiuo metu yra mokytojų ir mokinių santykiai. Mokytojų ir mokinių santykiai buvo tirti tokiais aspektais: abipusė pagarba bei pasitikėjimas, pavyzdžio rodymas ir mokytojo bendravimas su mokiniais. Respondentų buvo prašoma nurodyti ką jie mano apie mokytojų ir mokinių abipusę pagarbą (3.3.1. paveikslas).

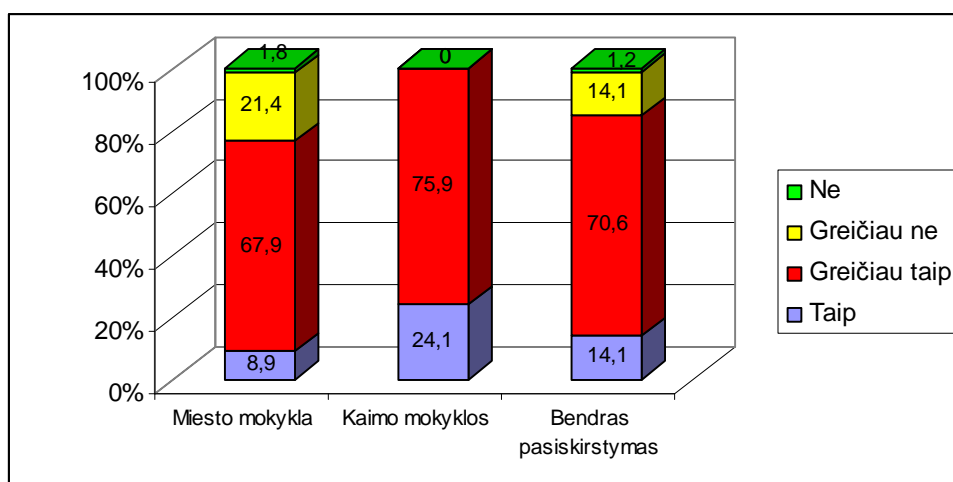

3.3.1. pav. Respondentų nuomonės apie abipusę tarp mokytojų ir mokinių pagarbą

Lyginant tyrime dalyvavusių mokyklų duomenis, išryškėjo tam tikri skirtumai. Bendra pastebėta tendencija, kad skyrėsi miesto mokyklos rezultatai nuo kaimo, t.y. mažų mokyklų rezultatų. Kaimo mokyklų mokytojai buvo linkę geriau vertinti mokinių ir mokytojų santykius abipusės pagarbos aspektu. Išsiskyrė kaimo mokyklų mokytojų atsakymai, kurie mano, kad vyrauja abipusė pagarba tarp mokytojų ir mokinių (34,5 proc.). Ir labai didelis skirtumas tarp miesto ir kaimo mokyklų mokytojų atsakymų, kad šiuo metu greičiau nėra abipusės pagarbos tarp mokytojų ir mokinių. 21,1 proc. miesto mokyklos mokytojų taip mano, o kaimo mokytojų taip galvoja tik 3,4 proc.

Taip pat mokytojų buvo paklausta: ar vyrauja abipusis pasitikėjimas tarp mokytojų ir mokinių. Dauguma mano, kad toks pasitikėjimas yra (4 priedas). Esant pasitikėjimui yra daug šiltesni santykiai tarp mokinių ir mokytojų, kurie suteikia darbui lengvumo bei našumo.

Kiekvienas mokytojas bus laimingas esąs pavyzdys savo mokiniui. Juk yra sakoma, kad laimingas mokytojas tas, kurį pralenkia jo mokinys. Todėl mokytojų buvo prašoma pasakyti, kaip jie mano, ar jų mokykloje mokytojas mokiniui yra vienas iš sektinų pavyzdžių (autoritetas) (3.3.2. paveikslas).

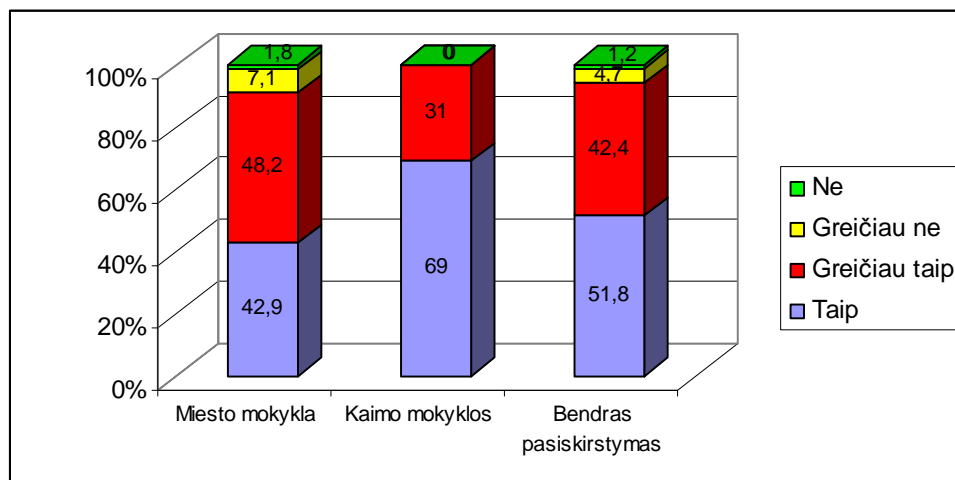

3.3.2 pav. Mokytojas – mokiniui sektinas pavyzdys

Lyginant miesto ir kaimo mokyklas vėl pastebimas skirtumas. Kaimo mokyklų mokytojai mano, kad jie yra mokiniams sektinas pavyzdys (24,1 proc.), o miesto mokykloje taip mano tik 8,9 proc. mokytojų. Kaimo mokyklose nei vienas mokytojas nepažymėjo, kad jis nėra sektinas pavyzdys. Kai tuo tarpu miesto gimnazijos penktadalis apklaustųjų mokytojų mano, kad jie greičiau nėra sektinas pavyzdys mokiniui (21,4 proc.).

Tokie rezultatai galbūt todėl, kad kaimo mokyklos bendruomenė ir pati kaimo bendruomenė nėra didelė: vieni kitus pažįsta, gerbia, tarpusavyje bendrauja.

Kad mokytojas taptų pavyzdžiu mokiniui, jam reikia atrasti bendravimo būdą su jais. Juk ne visiems mokytojams yra lengva bendrauti su mokiniiais. Vieniems yra svarbu tik pats ryšys su vaikais, o kitiems tik pats dėstomos medžiagos pateikimas (3.3.3. paveikslas).

3.3.3. pav. Respondentų nuomonė apie bendravimo su mokiniais lengvumą

Tyrimo duomenys rodo, kad kaimo mokyklų mokytojams yra lengviau bendrauti su mokiniais (69 proc.), nei miesto mokyklos mokytojams (42,9 proc.). Ir tai yra suprantama: kaimo mokyklose mokinių yra daug mažiau, todėl mokytojas gali geriau pažinti mokinį, o šis pastarąjį - užsimezga artimesnis ir šiltesnis kontaktas. Tačiau 7,1 proc. miesto mokytojų atsakė, kad jiems greičiau yra sunku bendrauti su mokiniais nei lengva. Ir 1,8 proc. - kuriems ypač sunku yra bendrauti su mokiniais. Kaimo mokyklos mokytojų, kuriems sunku bendrauti su mokiniais nebuvo. Aš manau, kad be bendravimo su mokiniais negalima pasiekti gerų rezultatų. Dažnai būna, kad mokytojo šiltas santykis su mokiniu paskatina domėtis jo dėstomu dalyku.

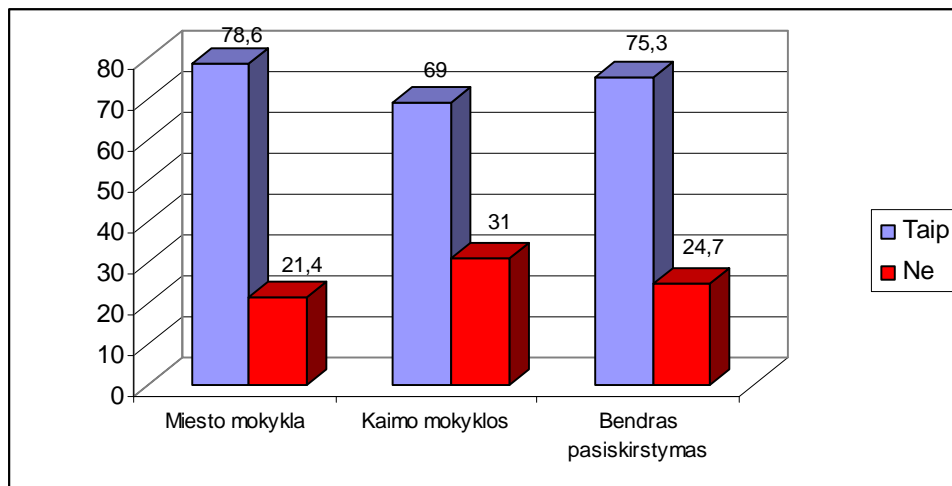
Atliktas tyrimas rodo, kad respondentai gali bet kada pasikalbėti su mokiniu, kuriam reikia kažkokios pagalbos (5 priedas).

3.3.4. Klasės auklėtojas

Kiekvienas žmogus yra labai unikalus, nepakartojamas - kito tokio pasaulyje nėra, nebuvo ir nebus. Kiekvienas mokinyt ateina su savo gabumais, nesėkmėmis bei viltimis. Kiekviena klasė – taip pat labai unikalus gabumų, rūpesčių, įsitikinimų derinys.

Būti mokytoju, klasės auklėtoju reiškia sugebėti organizuoti, kreipti klasės visą veiklą norima linkme. Reikia reikalauti, parodyti ir padėti. Mokytojai turi daug gyvenimo patirties bei žinių, kurias stengiasi perduoti savo mokiniams.

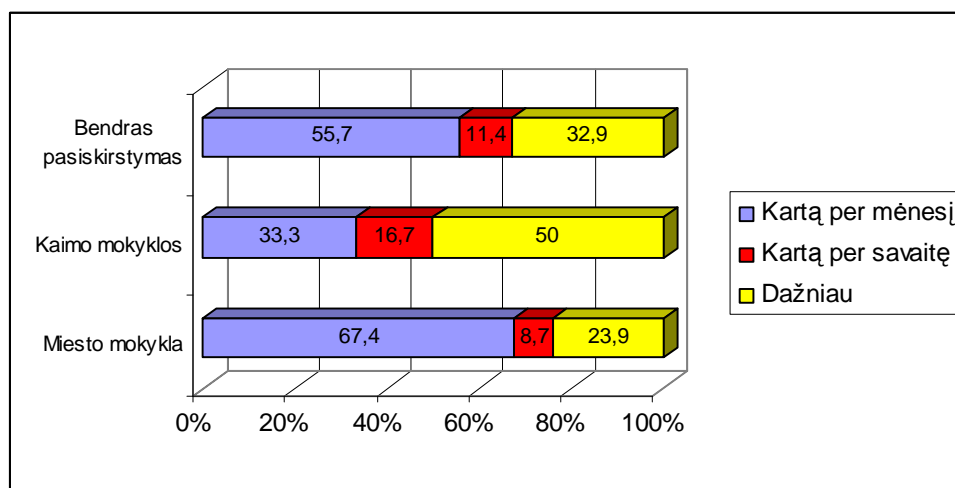
Atėjusiam vaikui į mokyklą, pačią didžiausią pagalbą suteikia jo klasės auklėtojas(-a). Todėl atliekant tyrimą mokytojų buvo paklausta: ar jie turi auklėjamąsias klases (3.4.1. paveikslas).

3.4.1. pav. Respondentų auklėjamųjų klasių turėjimas

Gauti duomenys rodo, kad ir miesto, ir kaimo mokyklos mokytojai dažnai turi auklėjamąsias klases.

Mokiniam yra labai svarbu bendrauti su savo klasės auklėtoju(-a). Todėl buvo svarbu sužinoti kaip dažnai mokiniai susitinka su juo ar ja (3.4.2. paveikslas).

3.4.2. pav. Respondentų atsakymai apie jų susitikimų su auklėtiniais dažnumą

Lyginant tyrime dalyvavusių mokyklų duomenis apie susitikimų (susirinkimų) su klasės auklėtiniais dažnumą, pastebimas skirtumas tarp miesto mokyklos ir kaimo mokyklų. 67,4 proc. Birštono gimnazijos mokytojų susitinka kartą per mėnesį su savo auklėtiniais. Kai tuo tarpu kaimo mokyklos mokytojai sako, kad jie su savo auklėtiniais susitinka dažniau nei kartą per mėnesį ar savaitę (50 proc.). Manau, kad kartą susitikti per mėnesį su auklėtiniais yra mažai. Juk su jais reikia bendrauti, pasikalbėti įvairiomis bei aktualiomis temomis (6 priedas). Juk įprasta, kad klasės valandėlės vyksta kartą per savaitę, kurių metu auklėtojai susitinka su savo auklėtiniais, domisi jų problemomis (7 priedas). Tai nuolatos daro daugiau kaip pusė respondentų. Todėl buvo įdomu sužinoti su kokiomis problemomis dažniausiai kreipiasi mokiniai į savo auklėtoją (3.3.1. lentelė).

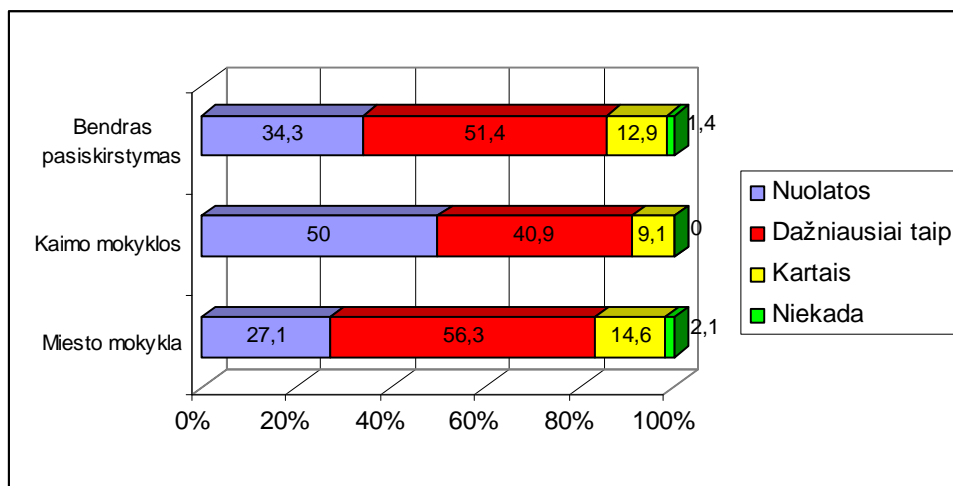
3.4.1. lentelė. Respondentų nuomonės apie problemas su kuriomis susiduria jų auklėtiniai

	Miesto mokykla	Kaimo mokyklos	Bendras pasiskirstymas
Problemos šeimoje	10,5 %	17,2 %	12,8 %
Nesutarimai su mokytojais	45,6 %	44,8 %	45,3 %
Nesutarimai su draugais	43,9 %	44,8 %	44,2 %
Sunkumai moksle	36,8 %	44,8 %	39,5 %

Gauti duomenys rodo, kad ir miesto gimnazijos, ir kaimo mokyklų mokiniai kreipiasi į savo auklėtojus dėl panašių problemų. Miesto mokyklos mokytojai teigia, kad dažniausiai pasitaikanti problema mokinių tarpe yra nesutarimai su mokytojais (45,6 proc.) bei nesutarimai su draugais (43,9 proc.). Kaimo mokyklų mokytojai vienodai nurodo tiek nesutarimus su mokytojais, tiek su draugais, tiek dėl sunkumų moksle – po 44,8 proc. Labai džiugu, kad auklėtiniai kreipiasi pagalbos į savo auklėtoją dėl šių problemų. Vadinasi, juo pasitiki ir tiki, kad auklėtojas padės išspręsti mokinio sunkumus.

Visų trijų mokyklų gauti duomenys rodo, kad mokiniai nėra linkę atvirauti apie savo problemas šeimoje: miesto mokykla - 10,5 proc., kaimo mokyklos – 17,2 proc. Manau, kad kaimo mokyklos procentas didesnis todėl, kad visi vieni kitus geriau pažįsta. Kartais vaikas gali pats ir nepasakyti kokia yra problema jo šeimoje, bet auklėtojas apie tai jau sužino, todėl gali jam padėti. Arba tiesiog todėl, kad vieni kitus pažįsta ir pasitiki, todėl labiau ir atvirauja savo auklėtojui.

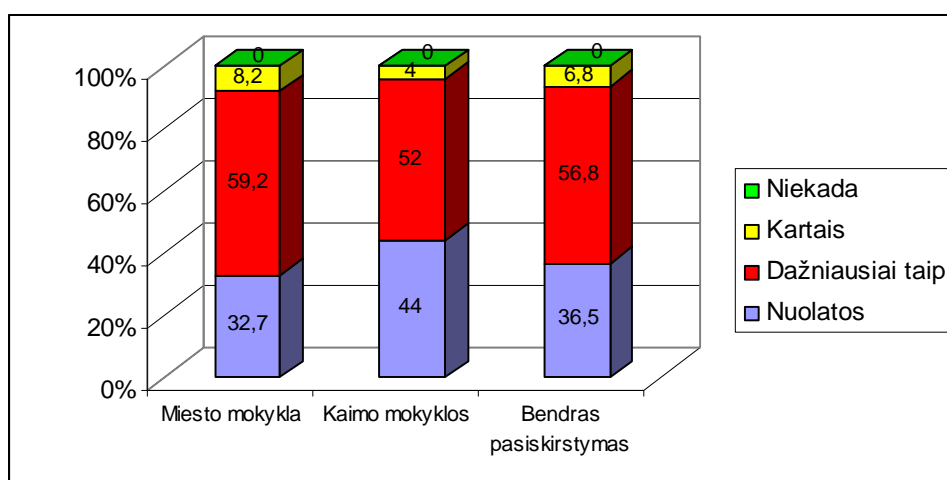
Klasės valandėlių metu auklėtojai su auklėtiniais aptaria iškilusias problemas tarp draugų (3.4.3. paveikslas).

3.4.3. pav. Auklėtojų pagalba spendžiant problemas iškilusias tarp auklėtinių ir jų draugų

Gauti duomenys rodo, kad kaimo mokyklos mokytojai klasės valandėlių metu nuolatos aptaria su savo auklėtiniais iškilusias problemas tarp jų ir jų draugų (50 proc.). Miesto mokyklos mokytojai dažniausiai sprendžia problemas iškilusias tarp draugų (56,3 proc.). Tačiau ne visuomet mokytojai problemas sprendžia klasės valandėlių metu. Miesto gimnazijos 2,1 proc. respondentų niekada nesprendžia problemų kilusių tarp draugų.

Tačiau ne visas problemas galima aptarti klasės valandėlių metu su visa klase. Pvz. mokiniai, kaip jau buvo minėta, nėra linkę kalbėtis apie savo šeimos problemas. Tad tokiais atvejais tinka individualūs pokalbiai (3.4.4. paveikslas).

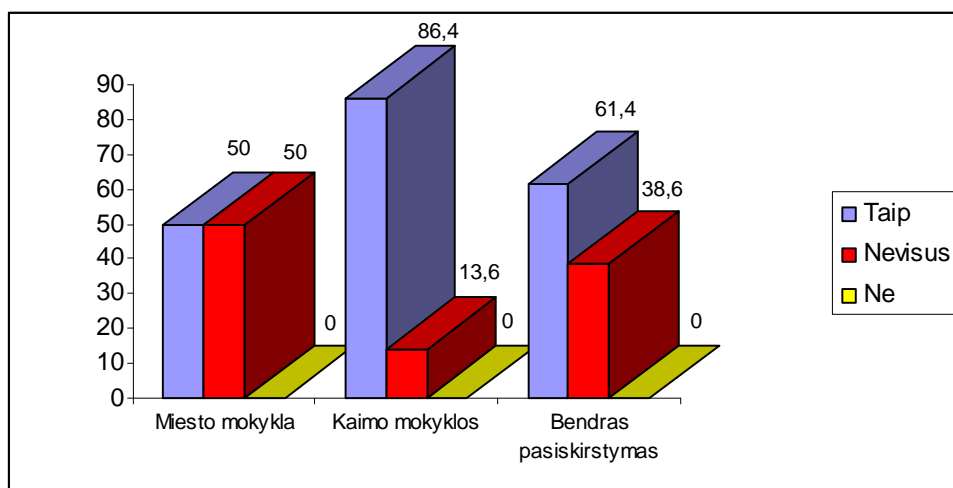

3.4.4. pav. Respondentų laikas skirtas individualiems pokalbiams su auklėtiniais

Iš gautų duomenų matyti, kad individualius pokalbius auklėtojai taiko nuolatos. Tačiau vėlgi, lyginat miesto ir kaimo mokyklas, matomas aiškus skirtumas: kaimo mokyklų mokytojai nuolatos skiria laiką individualiems pokalbiams (44 proc.), o miesto mokyklos 32,7 proc. mokytojų tai daro rečiau. Tik kartais individualius pokalbius taiko 8,2 proc. miesto bei 4 proc. kaimo mokyklų mokytojų. Smagu matyti, kad tokie pokalbiai vyksta. Juk vykstant tokiems pokalbiams, tikėtinas didesnis atvirumas bei konfidencialumas.

Norint pasikalbėti su auklėtiniu apie jį ištikusias problemas, reikia rasti tam tikrą bendravimo būdą, bendravimo su auklėtiniais principą. Dauguma tirtų mokyklų mokytojų atsakė, kad jie mokiniams yra vyresnieji draugai (8 priedas). Tokie rezultatai malonūs, nes leidžia manyti, kad mokytojas mokiniui yra draugas. Kai mokinys supranta, kad mokytojas yra draugas, juo labiau ima pasitikėti. Todėl gali kalbėtis atvirai bei kartu spręsti iškilusias problemas.

Tačiau, kad vaikui padėti, reikia žinoti kokia situacija yra namuose, jo šeimoje. Todėl buvo paklausta respondentų ar jie pažysta savo auklėtinių tėvus (3.4.5. paveikslas).

3.4.5. pav. Respondentų atsakymai apie tėvų pažinimą

Gauti duomenys rodo, kad yra labai didelis skirtumas tarp miesto mokyklos ir kaimo mokyklų mokytojų atsakymų apie tėvų pažinimą. Net 86,4 proc. kaimo mokyklų mokytojų pažįsta visus savo auklėtinių tėvus, o miesto mokykloje yra tik pusė mokytojų, kurie pažįsta visus auklėtinių tėvus. Tai visai suprantamas dalykas, kadangi kaimo mokyklose nėra daug mokinių. Todėl lengviau yra pažinti ir atsiminti tėvus. Tačiau aišku, kad ne visi mokinių tėvai domisi savo vaikais ir ateina į tėvų ar klasės renginius (susirinkimus). Bet kai iškyla problemos su vaikais, tuomet tenka auklėtojams

apsilankyti mokinių namuose. Iš atlikto tyrimo matyti, kad daugeliui auklėtojų yra tekę apsilankyti jų namuose. Tačiau yra ir tokių, kurie nė karto nėra apsilankę pas savo auklėtinių tėvus (9 priedas).

Norint spręsti pamokų nelankymo priežastis, reikia kuo greičiau reaguoti apie mokinio neatėjimą į mokyklą. Todėl mokytojų buvo paklausta, kam jie pirmiausiai praneša apie tai, jeigu mokinys nepasirodė mokykloje (3.4.2. lentelė).

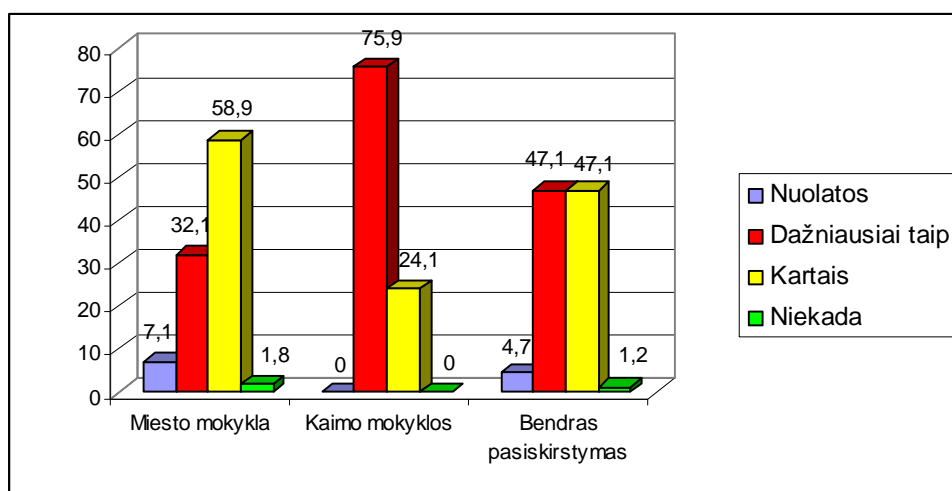
3.4.2. lentelė. Kam respondentai praneša apie mokinio neatėjimą į mokyklą

	Miesto mokykla	Kaimo mokyklos	Bendras pasiskirstymas
Mokyklos direktoriui	5,3 %	10,3 %	7 %
Klasės vadovams	47,4 %	58,6 %	51,2 %
Tėvams	24,6 %	31 %	26,7 %
Socialiniam pedagogui	38,6 %	3,4 %	26,7 %
Sprendžiu šią problemą pats	28,1 %	24,1 %	26,7 %

Lyginat gautus tyrime dalyvavusių respondentų atsakymus, matyti, kad mokytojai pirmiausiai apie mokinio neatėjimą į mokyklą informuoja klasės auklėtoją: Birštono gimnazijos mokytojai – 47,4 proc., kaimo mokyklų mokytojai – 58,6 proc. Iš šių rezultatų matyti, kad arčiausiai mokinio yra klasės auklėtojas. Šiuo nagrinėtu klausimu yra ir akivaizdžių skirtumų tarp miesto ir kaimo mokyklų: Birštono gimnazijos mokytojai apie tai praneša ir socialiniam pedagogui (38,6 proc.), kai tuo tarpu kaimo mokyklose šis procentas tik 3,4 proc. Tačiau Užuguosčio ir Želkūnų pagrindinėse mokyklose nėra socialinio pedagogo - čia turėta mintyje seniūnijos socialinį darbuotoją, o Birštono gimnazijoje dirba socialinis pedagogas. Socialinio pedagogo paskirtis - būti vaiko advokatu visose jam svarbiose situacijose, būti tarpininku tarp mokinio ir mokytojų, siekti padėti spręsti iškilusias problemas, tarp jų ir nenorą lankyti mokyklą. Todėl kaimo mokyklų 24,1 proc. mokytojų patys sprendžia šią problemą. Taip elgiasi ir nemaža dalis gimnazijos mokytojų (28,1 proc.). Smagu, kad mokytojai informuoja tėvus apie jų vaiko nepasirodymą mokykloje. Taigi, mokykla, mokytojai priiima vis daugiau socialinių funkcijų: viena iš jų – moksleivių „grąžinimas“ į mokyklas, pagalba blogai lankantiems mokiniams.

3.5. Darbas pamokų metu

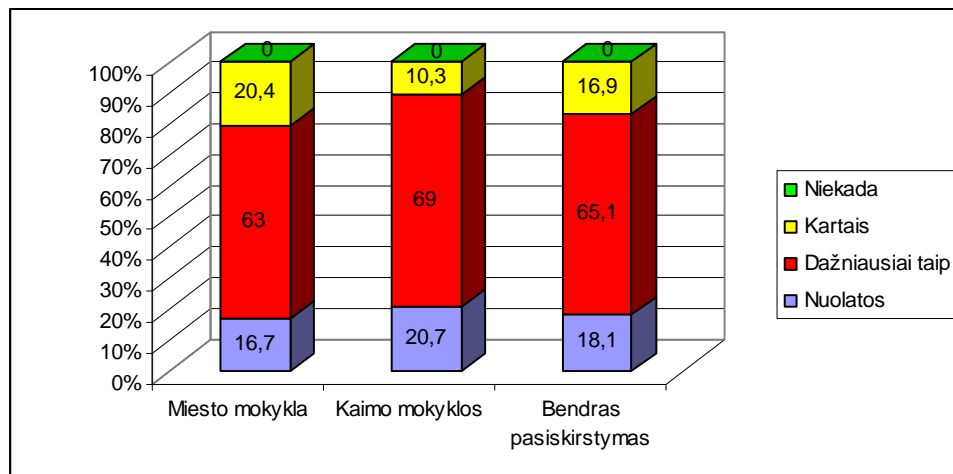
Mokinių mokymo(-si), sėkmė ugdymo procese priklauso ne tik nuo mokymo turinio, bet ir nuo mokymo proceso organizavimo, mokinių veiklos pobūdžio, mokytojo ir mokinių sąveikos šiame procese. Norint vaikus sudominti pamoka bei joje dėstoma medžiaga reikia stengtis, kad pamoka būtų kuo įdomesnė, įvairesnė. Mokytojas stengiasi, kad jo pamoka būtų įdomi ir naudinga mokiniams. Todėl bando drauge su mokiniais derinti pamokos darbo formas (3.5.1. paveikslas).

3.5.1. pav. Respondentų aptarimas su mokiniais dėl darbo formų pamokose

Iš 3.5.1. paveiksle pavaizduotų rezultatų matome, kad kaimo mokyklų mokytojai labai dažnai pamokos darbo formas aptaria su mokiniais (75,9 proc.). Tai daug didesnis santykis nei miesto gimnazijos mokytojų (32,1 proc.). Gimnazijos mokytojai su mokiniais tik kartais aptaria darbo formas pamokoje (58,9 proc.) ir 1 proc. respondentų atsakė, kad niekad tai nedaro. Galbūt taip yra todėl, kad miesto gimnazijos klasėse vaikų yra daug ir mokytojai nenori sukelti diskusijos, kuri atimtų dalį pamokos laiko.

Kiekvienas mokinys yra individualus, todėl reikia mokytojams derintis prie individualių mokinių poreikių (3.5.2. paveikslas).

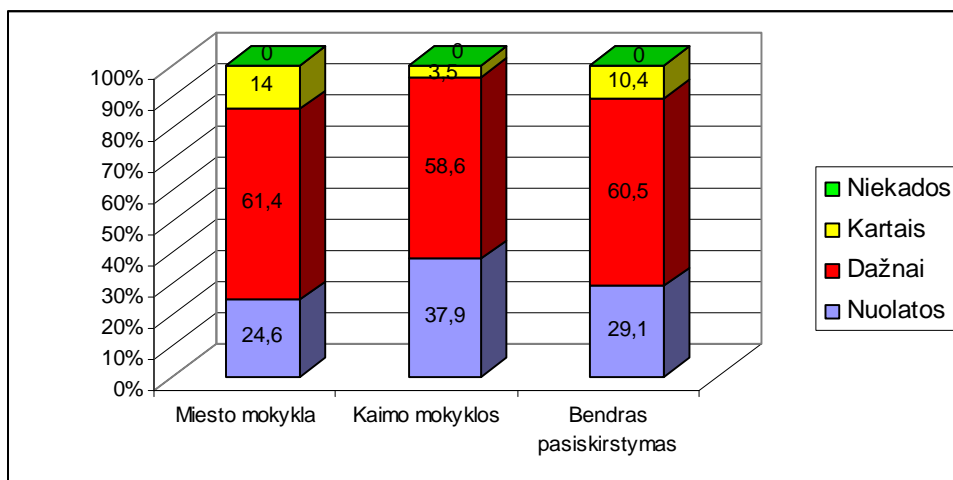

3.5.2. pav. Respondentų darbo derinimas pagal individualius mokinių poreikius

Visų tyrime dalyvavusių mokyklų mokytojai derina individualius mokinių poreikius. Nuolatos tai daro tiek miesto, tiek kaimo mokyklų mokytojai. Jų pasiskirstymo procentas yra labai panašus. Mokytojų, kurie dažniausiai derina pamokos darbą pagal individualius mokinių poreikius, procentas irgi labai panašus: miesto mokykla – 63 proc. ir kaimo mokyklos - 69 proc. Analizuojant gautus duomenis, matome, kad miesto mokyklos mokytojai kartais (20,4 proc.) derina ugdymo tikslus ir uždavinius pagal individualius mokinių poreikius. Kaimo mokyklose – tik 10,3 proc. Galima, teigti, kad, kai daug mokinių, mokytojams yra per sunku dirbti pagal mokinių individualius poreikius.

Respondentams buvo pateiktas klausimas, ar jie dirba su specialiųjų poreikių vaikais. Su šiais mokiniais mokytojai dirba nuolatos bei labai dažnai (10 priedas). Juk reikia padėti mokiniui, kuriam sekasi prasčiau mokslai, bei tam, kuriam pamokos metu pateiktos medžiagos yra per mažai.

Teorinėje dalyje buvo rašoma, kad reikia kiekvieną mokinio pastangą įvertinti: pagirti žodžiu, raštu ar tiesiog šypsena. Pripažinti kiekvieną vaiką, nes jis yra unikalus, ypatingas ir nepakartojamas, parodyti, kad yra smagu jį pažinti bei dirbti kartu su juo (3.5.3 paveikslas).

3.5.3. pav. Respondentų pagiriamasis žodis mokiniams

3.5.3. paveiksle pavaizduoti rezultatai rodo, kad mokytojai nešykšti gero žodžio mokiniams. Kaimo mokyklų mokytojai tai daro nuolatos (37,9 proc.) arba labai dažnai (58,6 proc.). Miesto mokyklos mokytojai savo mokinius gira nuolatos (24,6 proc.) bei dažnai (61,4 proc.). Yra mokytojų, kurie tik kartais pagiria mokinius. Gera matyti, kad nėra mokytojų, kuriems būtų sunku pasakyti gerą, paskatinantį žodį. Jis yra galingas, todėl nereikia gailėti gražių pagiriamųjų žodžių mokiniams. Juk kartais vienas vienintelis žodis atveria duris į vaikų širdis.

Norint vaikus sudominti pamoka bei joje dėstoma medžiaga, reikia stengtis, kad pamoka būtų kuo įdomesnė, įvairesnė. Šiuo atveju gali padėti netradiciniai pamokų metodai. Jeigu pamoka bus įdomi, ji gali sudominti mokinius, kurie mielai noru lankys pamoką, vadinasi ateis į mokyklą. Todėl apklausoje buvo paklausta mokytojų: kokius mokymo būdus (metodus) jie naudoja per pamokas (3.5.1, lentelė).

3.5.1. lentelė. Respondentų per pamokas naudojami mokymo būdai (metodai)

Eil. Nr.	Naudojami mokymo būdai (metodai)	Birštono gimnazija	Užuguoščio pagrindinė mokykla	Želkūnų pagrindinė mokykla
1.	Darbas grupėse	20	8	5
2.	Diskusija	18	8	2
3.	Minčių lietus	14	5	5
4.	Projektiniai darbai	10	1	0
5.	Paskaita	7	2	0
6.	Inscenizacija	2	4	0
7.	Darbas porose	5	0	0
8.	Individualus	4	2	3
9.	Savarankiškas darbas	4	3	0
10.	Kiti metodai	5	5	7

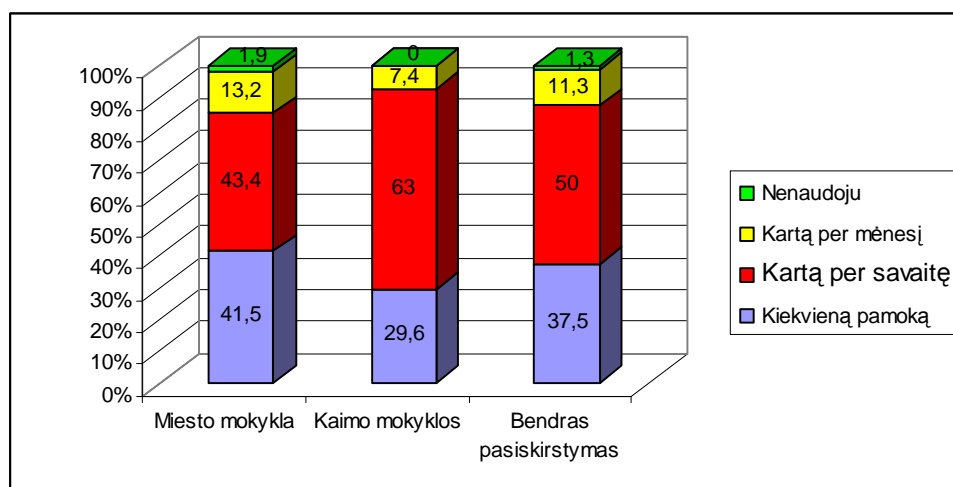
Iš gautų rezultatų matyti, kad pats populiariausias mokymo būdas (metodas) yra darbas grupėse. Birštono gimnazijos 20 mokytojų šiam būdui teikia pirmenybę, 18 – diskusijai, 14 – „Minčių lietu“.

Užuguosčio pagrindinėje mokykloje: darbas grupėse – 8 mokytojai, diskusijai tiek pat mokytojų bei 4 mokytojai renkasi inscenizaciją. Želkūnų pagrindinėje mokykloje: darbas grupėse – 5 mokytojai, „Minčių lietus“ - 5. Birštono gimnazijos mokytojai mokiniams mėgsta užduoti projektinius darbus (10 mokytojų). Jiems patinka ir pamoka – paskaita (7). Taip pat individualus bei savarankiškas darbas (po 4). Kaimo mokyklose projektinio darbo metodas nėra populiarus - Želkūnų pagrindinės mokyklos nei vienas mokytojas nepasirinko šio metodo. Tik vienas Užuguosčio pagrindinės mokyklos mokytojas nurodė šį metodą. Tai nėra gerai, nes vaikai patys savarankiškai neišmoksta surinkti medžiagos bei jos pateikti.

Mokytojai stengiasi, kad pamoka būtų įdomesnė. Todėl naudoja ir kitus metodus, kaip antai: akvariumas, ratas rate, žodžių žemėlapis, 4P, mini teismas ir kt.

Mokytojai nurodydami mokymo metodus mano, kad jie yra geriausi todėl, kad juos jie dažniausiai naudoja (11 priedas).

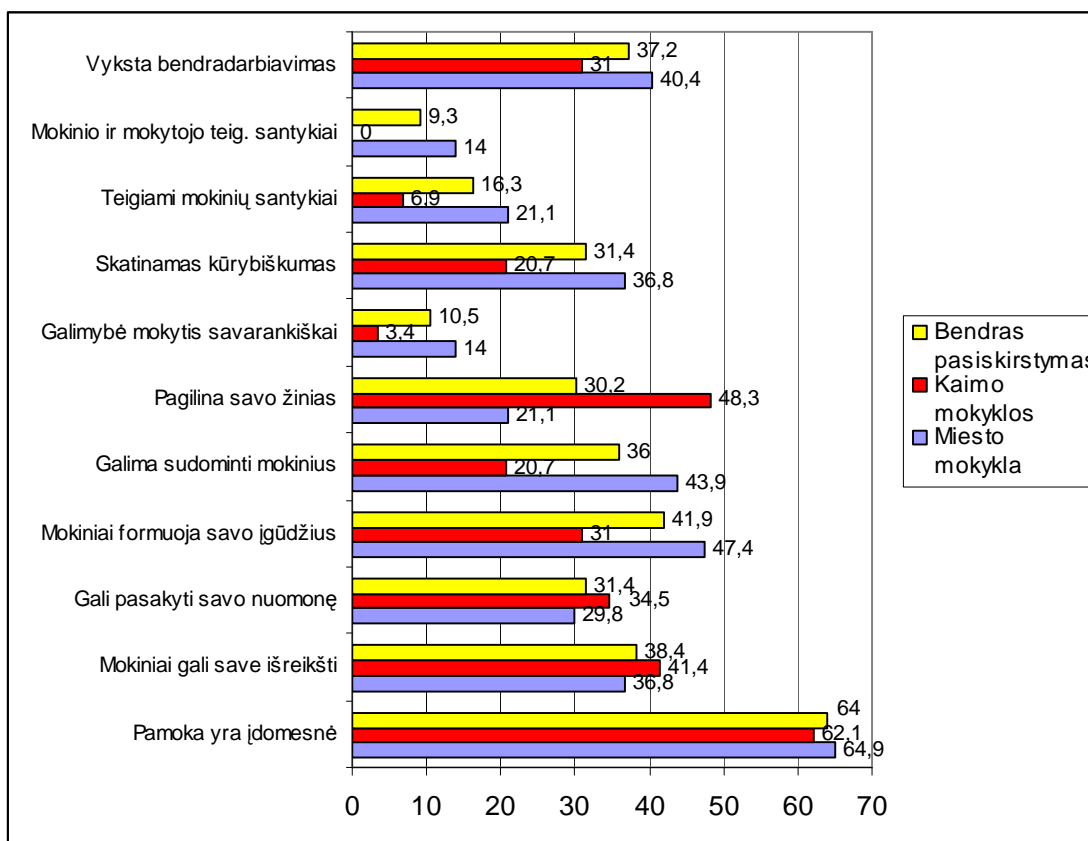
Todėl gana dažnai taiko aktyvius mokymo metodus pamokų metu (3.4.4. paveikslas).

3.5.4. pav. Respondentų aktyvių mokymo metodų naudojimo dažnumas

Lyginant tyrime dalyvavusias mokyklas, pastebimas skirtumas tarp miesto mokyklos ir kaimo mokyklų aktyviųjų metodų naudojimo kiekvienoje pamokoje: miesto gimnazijos mokytojai tai daro dažniau (41,5 proc.) nei kaimo mokyklų mokytojai (29,6 proc.). Tačiau yra ir tokių mokytojų, kurie šių metodų išvis nenaudoja (Birštono gimnazijoje 1,9 proc. mokytojų). Galbūt šie mokytojai nepriima naujovių, jie pripažįsta tik senuosius mokymo metodus. Aš manau, kad mokytojams yra didelė problema kai jie nesidomi ugdymo naujovėmis, nesinaudoja teikiamomis galimybėmis.

Mokytojas turi tobulėti kartu su mokiniais, siekti, kad šiems pamoka būtų įdomi ir naudinga žinių požiūriu. Tačiau dauguma mokytojų supranta, kad netradicinių mokymo metodų naudojimas yra vienas pamokų nelankymo mažinimo būdų. Atsakymai pateikti 3.5.5. paveiksle.

3.5.5. pav. Respondentų nuomonė apie įvairių metodų taikymą pamokų metu

Tiek miesto gimnazijos, tiek kaimo mokyklų mokytojai teigia, kad taikant netradicinius ugdymo metodus pamoka yra įdomesnė. Štai kaimo mokyklų mokytojai mano, kad metodų dėka pagilinamos mokinių žinios (48,3 proc.). Miesto mokyklų mokytojai mano, kad mokiniai formuoja savo įgūdžius (43,9 proc.). Visi mokyklų mokytojai pritaria, kad taikant netradicinius ugdymo metodus vyksta aktyvus bendravimas ir bendradarbiavimas tarp mokinių ir mokytojų (Birštono gimnazija – 40,4 proc., kaimo mokyklų – 31 proc.). O kai vyksta bendravimas, tai formuojasi teigiami santykiai. Vadinasi yra geras mikroklimatas, kurio dėka mokiniai ateis į pamoką, o kartu ir į mokyklą.

Kiekvienas gyvenimo laikmetis turi teigiamų ir neigiamų dalykų. Todėl buvo įdomu sužinoti ką mano mokytojai apie šių laikų pedagoginius trūkumus (3.5.2. lentelė).

3.5.2. lentelė. Respondentų nuomonė apie šių laikų pedagoginius trūkumus

	Miesto mokykla	Kaimo mokyklos	Bendras pasiskirstymas
Sunki ugdymo programa	33,3 %	51,7 %	39,5 %
Per daug laisvės mokiniams	36,8 %	44,8 %	39,5 %
Mokytojas nustumtas į antrą plane.	21,1 %	41,4 %	27,9 %
Motyvacijos stoka mokinių tarpe	61,4 %	62,1 %	61,6 %
Negebėjimas sudominti mokinių	7 %	10,3 %	8,1 %

Kaip jau buvo minėta teorinėje dalyje, nenoras mokytis yra viena aktualiausių problemų. Nenoro mokytis ištakas pirmiausia lemia kai kurie individualūs mokinio asmenybės ypatumai. Pirmiausiai, kad mokiniai neturi motyvacijos mokytis. Lyginant gautus duomenis matyti, kad tai pastebi miesto gimnazijos 61,4 proc. mokytojų bei 62,1 proc. kaimo pagrindinių mokyklų mokytojų. Šių kaimo mokyklų mokytojai mano, kad yra per sunki ugdymo programa. Taip manančių miesto mokyklos mokytojų yra mažiau (33,3 proc.).

Kad šiuo metu mokyklose yra per daug laisvės mokiniams, tam pritaria ir miesto, ir kaimo mokyklų mokytojai. Todėl visai suprantama, kad esant tokiai situacijai mokytojas atsiduria antrajame plane. Taip manančių kaimo mokytojų yra dvigubai daugiau nei miesto. Tačiau kaimo mokyklų mokytojai įžiūri ir savo kaltę, kad jiems nelabai sekasi sudominti mokinius – 10,3 proc. Smagu, kad mokytojai nebijo pripažinti savo klaidų ar nesėkmių. Esant tokiam požiūriui yra galimybių tobulėti.

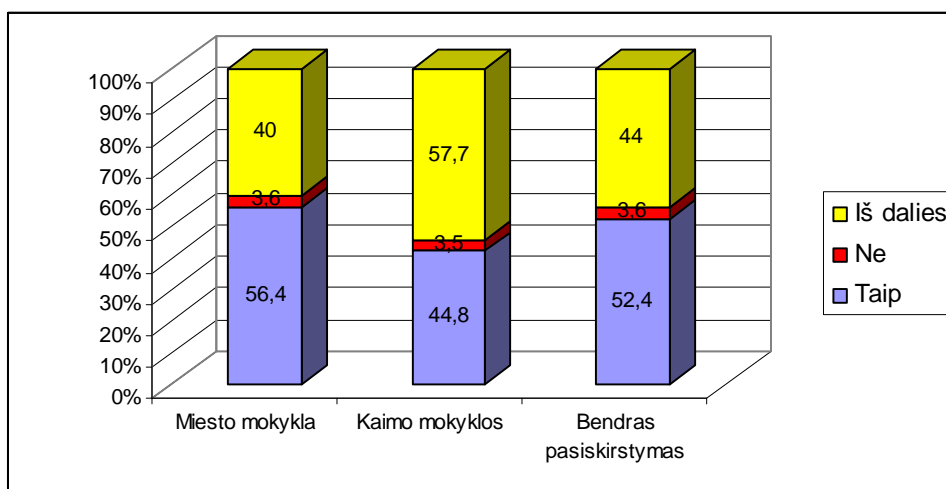
3.6. Draugų įtaka mokyklos lankymui

Vaikas – į visuomenę einantis žmogus. Visos vaikų problemos, tarp jų ir ugdymo, yra glaudžiai susijusios su aplinka. Kalbant apie vaikų vietą ir tarpe kitų vaikų, galima, teigti, kad visi suaugusiųjų pasaulio reiškiniai, kaip pavydas, jėgos kulto propagavimas, materialinių galimybių ir socialinės padėties, statuso bendruomenėje įvairios interpretacijos, tiesiogiai atsispindi vaikų bendravime.

Tikriausiai nerasime nė vieno žmogaus, neturinčio draugo, kuriam galėtų patikėti savo norus ir paslaptis. Sakoma, kad stipresnės draugystės nei nuo vaikystės nėra. Suaugę žmonės tampa artimi susiklosčius aplinkybėms arba atsitiktinai. Dažnai juos suartina socialinė padėtis, pasaulėžiūra, įpročiai, ta pati aplink, kurioje užauga.

Bendravimas su draugais vaikui pasidaro didelė vertybė. Dažnai tokia didelė, kad nustumia į

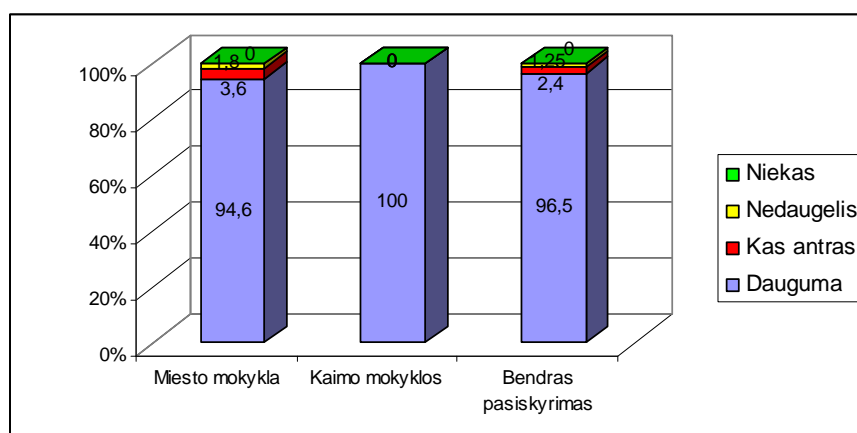
antrą vietą mokymąsi bei mokyklos lankymą. Tam pritaria ir respondentai, kad draugai turi įtakos mokinių lankomumui (3.6.1. paveikslas).

3.6.1. pav. Mokytojų nuomonė apie draugų įtaka mokyklos lankomumui

Tyrimo duomenys rodo, kad Birštono gimnazijos (56,4 proc.), Užuguosčio bei Želkūnų pagrindinių mokyklų mokytojai (44,8 proc.) pripažįsta, kad draugai labai įtakoja mokinių mokymąsi ir lankomumą arba įtakoja iš dalies. Ir tik nedidelis procentas visų respondentų (3,6 proc.) mano, kad draugai visai neturi įtakos. Aišku, yra tokių mokinių, kuriems yra svarbiau šeimos nuomonė nei draugų. Bet tokių nėra daug. Reikia turėti stiprią valią, užsispyrimą, norint kažką pasiekti. Ypač tai sunku padaryti paauglystės laikotarpyje. Ne be reikalo šis periodas vadinamas „sunki“, „pereinamuoju“, „brendimo“ ir kt. Paauglystė tarsi revoliucija, kai viskas sustoja, griūva, keičiasi. Tad tokiu laiku, labiau paisoma draugų, o ne tėvų ar mokytojų nuomonės. Nes kaip tu gali eiti mokytis, jeigu draugai taip nedaro.

Daugiausiai mokiniai draugų turi savo klasėse (3.6.2. paveikslas).

3.6.2. pav. Respondentų nuomonė apie draugų turėjimą savo klasėje

Žvelgiant į gautus rezultatus matyti, kad kaimo mokyklose visi mokiniai turi draugų savo klasėje (100 proc.). Ir tai visiškai suprantama, nes kaimo mokyklų klasėse nėra daug mokinių. Todėl jie visi draugauja, bendrauja. O štai Birštono gimnazijos mokytojai mano, kad dauguma draugų yra klasėje (94,6 proc.). Tačiau jie pastebi, kad yra mokinių, kurie nedaug turi draugų savo klasėje (1,8 proc.). Iš tiesų, miesto mokyklų klasės - didelės, mokinių yra visokiausių. Todėl galbūt ne taip lengva visiems rasti bendrą kalbą, pomėgius ir pan.

Jeigu mokiniai draugų neturi savo klasėje, jie jų susiranda vyresnėse (12 priedas) bei jaunesnėse klasėse (13 priedas). Draugai yra reikalingi visiems žmonėms. Todėl negalima vienareikšmiškai teigti, kad draugai turi vien tik neigiamos įtakos. Kartais geras pavyzdys užkrečia.

Taigi, draugai turi didelę įtaką mokinių lankomumui bei mokymuisi.

IŠVADOS

1. Daugelis tyrime dalyvavusių mokytojų pedagoginį darbą dirba daugiau kaip 15 metų ir yra patenkinti savo darbu. Daugelį metų dirbdami mato ir supranta, kad mokyklos nelankymo problema yra labai svarbi.
2. Tirti mokytojai mano, jog dauguma tėvų savo vaikams sudaro sąlygas lankyti mokyklą. Tačiau yra daug vaikų, kurie į mokyklą neateina todėl, kad namuose tėvai mažai jiems skiria dėmesio. Šeimose aktuali alkoholizmo problema bei sunki materialinė padėtis.
3. Respondentai mano, kad dauguma mokinių mokyklos nelanko todėl, kad jiems joje neįdomu, per sunki ugdymo programa bei nesutaria su kai kurių dalykų mokytojais. Mokinių tarpe trūksta vidinės motyvacijos.
4. Daugelis respondentų mano, kad tarp mokytojų ir mokinių vyrauja abipusis pasitikėjimas ir pagarba, kad mokytojas mokiniui yra sektinas pavyzdys. Tyrimo rezultatai rodo, kad tarp kaimo mokyklų mokytojų ir mokinių yra didesnis abipusis pasitikėjimas ir kad mokytojai yra sektini pavyzdžiai mokiniams. Mokytojai yra pasirengę padėti mokiniams, jie yra atviri pokalbiams.
5. Iškilusias problemas su auklėtiniais dažniausiai sprendžia klasės auklėtojas, kuris skiria laiką individualiems pokalbiams, domisi auklėtinių problemomis, kartu aptaria klasės valandėlių planą. Kaimo mokyklų mokytojai su savo auklėtiniais susitinka kas savaitę, kai tuo tarpu miesto mokyklos mokytojai rečiau susitinka su savo auklėtiniais: tik kartą per mėnesį. Daugelio respondentų bendravimo su auklėtiniais principas yra „Aš mokiniui – vyresnysis draugas“.
6. Auklėtojai pažįsta daugelio savo auklėtinių tėvus, yra apsilankę jų namuose. Apie mokinio neatėjimą į mokyklą mokytojai dažniausiai informuoja klasės auklėtoją bei tėvus. Miesto mokyklos mokytojai apie tai praneša socialiniam pedagogui. Tirtose kaimo mokyklose nėra socialinio pedagogo.
7. Daugelis respondentų mano, kad yra didelė draugų įtaka mokyklos lankomumui bei mokymuisi. Mokiniai draugų turi ne tik savo klasėje, bet ir vyresnėse bei jaunesnėse klasėse.

8. Tirti kaimo mokytojai dažniausiai kalbasi su mokiniais dėl darbo formų pamokose, darbą derina pagal individualius mokinių poreikius. Jie toleruoja mokinio pagalbą vienas kitam.
9. Respondentai pamokų metu naudoja daug įvairių netradicinių metodų, kurių dėka pamoka tampa įdomesnė, mokiniai pagilina žinias, giliau įsimena dėstomą medžiagą, jie gali išreikšti savo požiūrį, vertybes, parodyti savo galimybes, formuojasi teigiami mokinių tarpusavio santykiai.
10. Respondentai dažnai pagiria mokinius, ypač kaimo mokyklos mokytojai negaili gero žodžio. Suprasdami, kad už kiekvieną mažytę pastangą vaikas nusipelno pagyrimo, kuris skatina jį toliau siekti bei tobulėti.

REKOMENDACIJOS

- Individualias blogai mokyklą lankančių mokinių problemas galima spręsti tik telkiant ir koordinuojant visų mokyklos darbuotojų pastangas.
- Skatinti mokytojus išsiaiškinti praleistų pamokų priežastis, kad pateisinamas pamokų praleidinėjimas neperaugtų į nepateisinamą mokyklos nelankymą.
- Gerinti mokytojų ir mokinių santykius tiek pamokose, tiek klasių valandėlių metu.
- Norėdami „susigrąžinti“ vaikus į mokyklas, kad jie neiškristų iš jų, būtina telkti specialistų komandą (mokyklos, seniūnijos bei savivaldybių institucijų), kuri gebėtų padėti neturintiems motyvacijos mokytis bei lankyti mokyklą vaikams.

LITERATŪRA

1. Bajoriūnas Z. Familistikos pagrindai: edukologijos aspektas. Vilnius: VPU, 1994.
2. Bikulčius J. Šeimyninio gyvenimo darna ir jos išsaugojimo paslaptys. Vilnius: Mintis, 1996.
3. Bitinas B. Ugdymo filosofija. Vilnius, 1999.
4. Butkienė G., Kepalaitė A. Mokymasis ir asmenybės brendimas. Vilnius: Margi raštai, 1996.
5. Buzaitė Kašalynienė J. „Šeimos įtaka pasiekimams mokykloje“ – Acta paedagogica Vilnensia13. Vilnius, 2004.
6. Buzaitė Kašalynienė J. „Socialinis palaikymas ir sėkmė mokykloje“ - Acta paedagogica Vilnensia14. Vilnius, 2005.
7. Černius V. J. Mokytojo pagalbininkas. Kaunas: Littera Universitatis Vytauti Magni, 1992.
8. Dereškevičius P., Rimkevičienė V., Targamadžė V. Mokyklos nelankymo priežastys: monografija/ Pedagoginis institutas. – Vilnius: „Žuvėdra“, 2000, ISBN 9986 – 500 – 44 - 3.
9. Dystervegas A. Pedagoginiai raštai. Kaunas, 1988.
10. Eitminavičius S. Kas esi, mokytojau? Kaunas: Šviesa, 1991, ISBN 5 – 430 – 00920 – 2.
11. Edukologijos studijos Lietuvos mokyklai. Kaunas: Technologija, 1998.
12. Fullan M. Pokyčių jėgos. Vilnius: Tyto Alba, 1998.
13. Gage N. L., Berliner D. C. Pedagoginė psichologija. Vilnius: Alma litera, 1994.
14. Grendstad N. M. Mokyti – tai atrasti. Vilnius, 1996.
15. Jakavičius V., Juška A. Mokyklos pedagogika. Kaunas: Šviesa, 1996.
16. Jovaiša L., Vaitkevičius J. Pedagogikos pagrindai 1. Kaunas: Šviesa, 1987.
17. Jovaiša L. Mokyklos gyvenimas. Edukologijos pradmenys. Šiauliai, 2001.
18. Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas: Judex, 2002.
19. Kišonienė R. Mokyklos nelankymas: socialinės ir pedagoginės priežastys // Socialiniai tyrimai. Tarpdisciplininis požiūris. – Vilnius, 1998/ 99.
20. Kjørgaard E., Martinėnienė R. Neprarastas pavasaris. Vilnius, 1999.
21. Kočiūnas R. Psichologinis konsultavimas. Vilnius: Lumen, 1995.
22. Kuolys D. Ugdymo turinio kaita ir mokykla. Švietimo reforma ir mokytojų rengimas. III tomas. Vilnius, 1997.
23. Kvieskienė G. Socializacija ir vaiko gerovė. Vilnius, 2003.
24. Lassahn R. Bendrosios pedagogikos pagrindai. Vilnius: Margi raštai, 1999.
25. Lassahn R. Pedagogikos įvadas. Vilnius: Margi raštai, 1999.

26. Laužikas J. Rinktiniai raštai. 1. Kaunas, 1993.
27. Leliūgienė I. Socialinė pedagogika. Kaunas: Technologija, 2003.
28. Lepešlienė V. Humanistinis ugdymas mokykloje. Vilnius, 1996.
29. Lietuvos švietimo gairės. Vilnius, 2003.
30. Lietuvos bendrojo lavinimo Bendrosios programos I – X klasės. Vilnius, 1997.
31. Maceina A. Tautinis auklėjimas. Kaunas: Šviesa, 1991, ISBN 5 – 430 – 01173 – 8
32. Matulienė G. Šeimos psichologija. Kaunas: Technologija, 1997.
33. Navaitis G. Psichologinė parama šeimai. Šiauliai, 1996.
34. Psichologijos žodynas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993.
35. Rupšienė L. Šeimotyros įvadas: studijų knyga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2001.
36. Stoll L., Fink D. Keičiame mokyklą. Vilnius: Margi raštai, 1998.
37. Šalkauskis S. Pedagoginiai raštai. Kaunas, 1991.
38. Šalkauskis S. Rinktiniai raštai. Pedagoginės studijos I, II knygos. Vilnius: Leidybos centras, 1992.
39. Šeimos politikos koncepcija ir veiksmų kryptys, 1996.
40. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Vilnius, 1992.
41. Lietuvos Respublikos santuokos ir šeimos kodeksas. Vilnius, 2000.
42. Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius, 1996.
43. Teresevičienė M., Gedvilienė G. Mokymasis bendradarbiaujant. Vilnius, 1999.
44. Vaikų teisės nuostatų įgyvendinimas. Vilnius, 2002.
45. Žukauskienė R. Raidos psichologija. Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1996.
46. Barth R. Improving Schools from Within; Teachers, Parents and Principals Can Make the Difference. San Francisko, CA: Joocy Bass, 1990.
47. Reynolds D. and Packer A. School improvement in the 1990s, in D. Reynolds and P.Cuttance (eds) School Effectiveness: Research, Policy and Practice. London:Cassel, 199
48. Karužaitė R. Socializacija kaip lyčių vaidmenų perteikimo procesas, 2005 [žiūrėta 2005 m. lapkričio 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.sociumas.lt/Lit/nr14/lytys.asp>
49. Jonikova V. Švietimo globalizacija ir Lietuva, 2005 [žiūrėta 2006 m. gruodžio 27 d.]. Prieiga per internetą: http://www.sociumas.lt/Lit/nr17/sviet_global.asp.
50. Veiklos planai ir programos/vaikų ir jaunimo socializacijos programa, 2006 [žiūrėta 2007 kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt>.
51. Mokyklos nelankančių privalomo mokytiis amžiaus vaikų skaičius 2000 – 2005 m, 2006 .[. žiūrėta 2007gegužes 3 d.]. <http://www.smm.lt>.

Priedai

Gerbiami mokytojai,

Šis tyrimas atliekamas mokytojų tarpe, juo siekiama sužinoti kokios yra pamokų nelankymo priežastys mokytojų nuomone. Tyrėjams reikalinga Jūsų pagalba, jiems svarbi Jūsų nuomonė.

Anketa anoniminė, nereikia rašyti savo vardo, pavardės, duomenys bus naudojami apibendrintai, todėl niekas nesužinos Jūsų asmeninės nuomonės.

Prašom atsakyti į pateiktus klausimus, apvesti rutuliuku tuos atsakymo variantus, kurie labiausiai atitinka Jūsų nuomonę.

1. Lytis

- a) moteris; b) vyras.

2. Kiek metų dirbate pedagoginį darbą?

- a) 1 – 5m. b) 5 - 10 m. c) 10 – 15 m.. d) 15 m. ir daugiau.

3. Ar esate patenkinti savo darbu?

- a) taip b) iš dalies c) ne.

4. Kaip jūs manote, ar visiems auklėjamosios klasės vaikams tėvai sudaro sąlygas lankyti mokyklą?

- a) visi; b) dauguma; c) maža dalis.

5. Kokios didžiausios problemos, trukdančios šeimoms išleisti vaikus į mokyklą?

(galite pasirinkti tris svarbiausius arba dažniausiai pasitaikančius atsakymo variantus)

- a) tėvai neturi darbo;
b) sunki materialinė padėtis;
c) alkoholizmo problema šeimoje;
d) patys tėvai turi žemą išsilavinimą ir jo nevertina;
e) šeimoje dažni barniai, nesutarimai tarp tėvų;
f) šeimoje yra smurtaujama, tėvai mušasi tarpusavyje;
g) tėvai muša vaikus arba baudžia juos sunkiomis fizinėmis bausmėmis;
h) nepilnos šeimos, trūksta vieno iš tėvų;
i) tiesiog tėvai per mažai skiria dėmesio savo vaikams, netikrina namų darbų, nesidomi kaip jiems sekasi mokykloje;
j) vaikai visiškai apleisti, nesirūpinama jų poreikių tenkinimu
k) kita (*prašome parašyti*).....

6. Kaip manote, dėl kokių mokykloje patiriamų sunkumų mokiniai nelanko mokyklos?

(galite pasirinkti tris svarbiausias priežastis)

- a) mokykloje jie nesijaučia saugūs;
- b) mokykloje jiems neįdomu;
- c) yra dalykų, kurių nesupranta;
- d) nesutariu su mokytojais;
- e) mokykloje neturiu draugų;
- f) daugumai nelankančių mokinių programa per sunki;
- g) kita *(prašome parašyti)*.....

7. Kaip manote, ar pamokų lankymui turi įtakos mokinių asmeninės savybės?

- a) taip;
- b) ne;
- c) iš dalies.

8. Kaip manote, kokiomis savybėmis pasižymintys mokiniai dažniausiai turi mokyklos lankymo problemų? (galite pasirinkti tris svarbiausias savybes)

- a) „aš viską žinau“;
- b) tinginiai;
- c) lepūnėliai;
- d) besigėdijantys savo aprangos (neturintys ką apsirengti);
- e) turintys mokymosi sutrikimų (skaitymo, rašymo, suvokimo ir kitų pan.);
- f) alkoholio vartojimas,
- g) „viską galiu rasti interneto pagalba“;
- h) agresyvūs;
- i) pasyvūs;
- j) hiperaktyvūs;
- k) lengvai pasiduodantys kitų įtakai;
- l) kita *(prašome parašyti)*.....

9. Kaip jūs manote, ar jūsų mokykloje tarp mokytojų ir mokinių vyrauja abipusė pagarba?

- a) taip;
- b) greičiau taip, negu ne;
- c) greičiau ne, negu taip;
- d) ne.

10. Kaip jūs manote, ar jūsų mokykloje tarp mokytojų ir mokinių yra abipusis pasitikėjimas?

- a) taip;

b) greičiau taip, negu ne;

c) greičiau ne, negu taip;

d) ne.

11. Kaip manote, ar jūsų mokykloje mokytojas mokiniui yra vienas iš sektinų pavyzdžių

a) taip;

b) greičiau taip, negu ne;

c) greičiau ne, negu taip;

d) ne.

12. Ar jums lengva bendrauti su mokiniais?

a) taip;

b) greičiau taip, negu ne;

c) greičiau ne, negu taip;

d) ne.

13. Ar gali su jumis bet kuris mokinys pertraukos metu pasikalbėti, jam rūpimais klausimais?

a) taip, visada esu atviras (-a) pokalbiui);

b) taip, dažniausiai esu atviras (-a) pokalbiui);

c) dažniausiai turiu kitų rūpesčių, todėl retai galiu skirti laiko asmeniniams pokalbiams;

d) ne, negali.

14. Ar turite auklėjamą klasę?

a) taip;

b) ne.

15. Kiek laiko praleidžiate su auklėtiniais?

a) susitinkam kartą ar du per mėnesį;

b) kartą per savaitę, turim klasės valandėles;

c) kartą per savaitę, turim klasės valandėles, taip pat savaitgaliais ir atostogų metu;

d) kita (prašome parašyti).....

16. Ar sudarydami klasės valandėlių planą diskutuojate su auklėtiniais kokias temas įtraukti į planą?

a) nuolatos;

b) dažniausiai taip;

c) kartais;

d) niekada.

17. Ar klasės valandėlių metu galite pasikalbėti įvairiomis bei aktualiomis jiems temomis?

a) nuolatos;

b) dažniausiai taip;

c) kartais;

d) niekada.

18. Ar klasės valandėlių metu domitės kaip mokiniams sekasi mokykloje, su kokiomis problemomis susiduria mokiniai?

a) nuolatos;

b) dažniausiai taip;

c) kartais;

d) niekada.

19. Su kokiomis problemomis dažniausiai į jus kreipiasi auklėtiniai?

- a) problemos šeimoje;
- b) nesutarimai su dalykų mokytojais;
- c) nesutarimai su draugais;
- d) sunkumai moksle;
- e) kita (prašome parašyti).....

20. Ar klasės valandėlių metu aptariate iškilusias problemas tarp draugų?

- a) nuolatos;
- b) dažniausiai taip;
- c) kartais;
- d) niekada.

21. Ar skiriate laiko individualiems pokalbiams?

- a) nuolatos;
- b) dažniausiai taip;
- c) kartais;
- d) niekada.

22. Ar jūsų auklėtinis(-ė) bet kada gali kreiptis į jus pagalbos?

- a) taip, visada;
- b) dažniausiai taip;
- c) kartais;
- d) niekada.

23. Kokio principo laikotės bendraudami su auklėtiniais?

- a) aš mokiniui esu vyresnysis draugas(-ė);
- b) visų pirma esu mokytojas(-a)
- c) mišrus;
- d) kita (prašome parašyti).....

24. Ar pažįstate savo vadovaujamos klasės mokinių tėvus?

- a) taip;
- b) nevisus;
- c) ne.

25. Ar yra tekę apsilankyti auklėtinių ar vadovaujamos klasės namuose?

- a) keletą mokinių;
- b) daugelio mokinių;
- c) visų mano vadovaujamos klasės mokinių;
- d) neteko lankytis nė pas vieną mokinį;
- e) auklėjamosios klasės neturiu.

26. Ar tariatės su mokiniais dėl darbo pamokoje formų?

- a) nuolatos;
- b) dažniausiai taip;
- c) kartais;
- d) niekada.

27. Ar ugdymo tikslus, uždavinius ir metodus derinate pagal individualius mokinių poreikius?

- a) nuolatos;
- b) dažniausiai taip;
- c) kartais;
- d) niekada.

28. Jei, per pamokas mokiniai vieni kitiems padeda, Jums tai:?

- a) patinka;
- b) šiek tiek patinka;
- c) ne itin patinka;
- d) nepatinka.

29. Kokius mokymo būdus (metodus) naudojate per pamokas? (prašome parašyti)

- a)
- b)
- c)
- d)
- e)

30. Kaip dažnai naudojate aktyvius mokymo metodus?

- a) kiekvieną pamoką;
- b) kartą per savaitę;
- c) kartą per mėnesį;
- d) nenaudoju.

31. Kokie Jūsų nuomone yra geriausi aktyvieji mokymo metodai? (prašome parašyti)

- a)
- b)

32. Kaip Jūs manote, kuo gali padėti įvairių metodų taikymas pamokų metu?

(galite pasirinkti tris svarbiausias savybes)

- a) pamoka yra įdomesnė, įvairesnė;
- b) mokiniai gali save išreikšti, savo požiūrį, vertybes, galimybes;
- c) gali pasakyti savo nuomonę ir ją apginti;
- d) mokiniai formuoja savo įgūdžius, gebėjimus;
- e) metodų dėka galima sudominti mokinius;
- f) pagilina savo žinias, giliau įsimena dėstomą medžiagą;
- g) turi galimybę mokytis savarankiškai;
- h) skatinamas kūrybiškumas;
- i) formuojasi teigiami mokinių tarpusavio santykiai;
- j) formuojasi tarp mokinių ir mokytojo teigiami santykiai;
- k) vyksta aktyvus bendravimas ir bendradarbiavimas
- l) kita.(prašome parašyti).....

33. Ar dirbate su mokymo sunkumų turinčiais ir specialiųjų poreikių mokiniais?

- a) nuolatos; b) dažniausiai taip; c) kartais; d) niekada.

34. Kaip dažnai pagiriate mokinius?

- a) nuolatos; b) dažnai; c) kartais; d) niekada.

35. Ar planuojate papildomą darbą ir pagalbą ypatingų mokymosi poreikių (gabiems), turintiems mokymosi sunkumų mokiniams?

- a) nuolatos; b) dažniausiai taip; c) kartais; d) niekada.

36. Ar dirbate su gabiais mokiniais?

- a) nuolatos; b) dažniausiai taip; c) kartais; d) niekada.

37. Kaip manote, kokie yra pedagoginių šiokiadienių trūkumai?

- a) sunki ugdymo programa;
b) per daug laisvės mokiniams;
c) mokytojas nustumtas į antrą planą;
d) motyvacijos stoka mokinių tarpe;
e) negebėjimas sudominti mokinių;
d) kita (prašome parašyti).....

38. Kaip manote ar didelę įtaką mokinių lankomumui turi draugai?

- a) taip; b) ne; c) iš dalies.

39. Ar mokiniai turi draugų savo klasėje?

- a) dauguma turi; b) turi kas antras; c) turi nedaugelis; d) niekas neturi.

40. Ar mokiniai draugų turi vyresnėse klasėse?

- a) dauguma turi; b) turi kas antras; c) turi nedaugelis; d) niekas neturi.

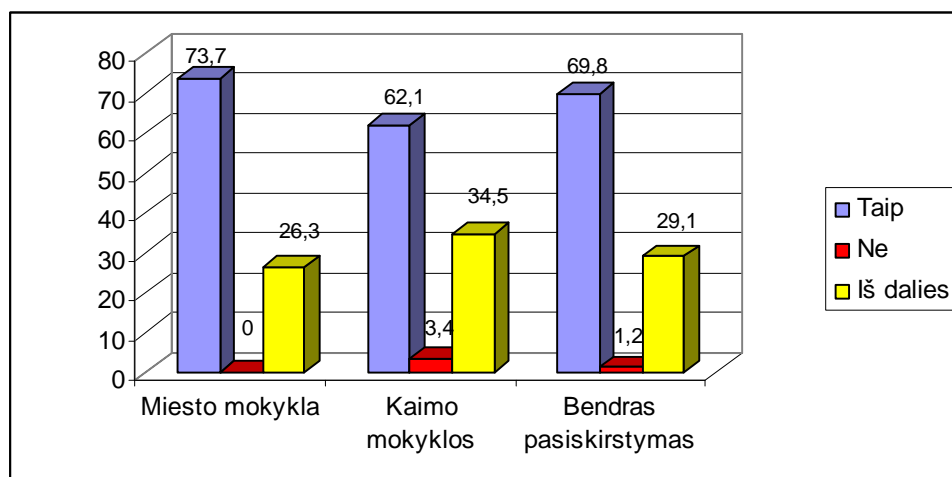
41. Ar mokiniai turi draugų jaunesnėse klasėse?

- a) dauguma turi; b) turi kas antras; c) turi nedaugelis; d) niekas neturi.

42. Jeigu mokinys nepasirodė mokykloje, kam apie tai pranešate?

- a) mokyklos direktoriui;
b) klasės auklėtojai;
c) tėvams;
d) socialiniam pedagogui.
e) sprendžiu šią problemą pats.

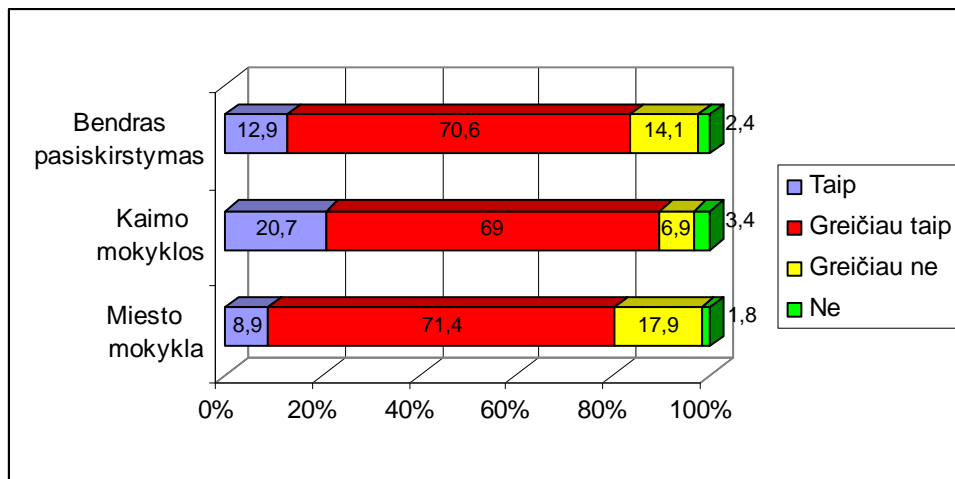
Dėkojame už geranorišką bendradarbiavimą.

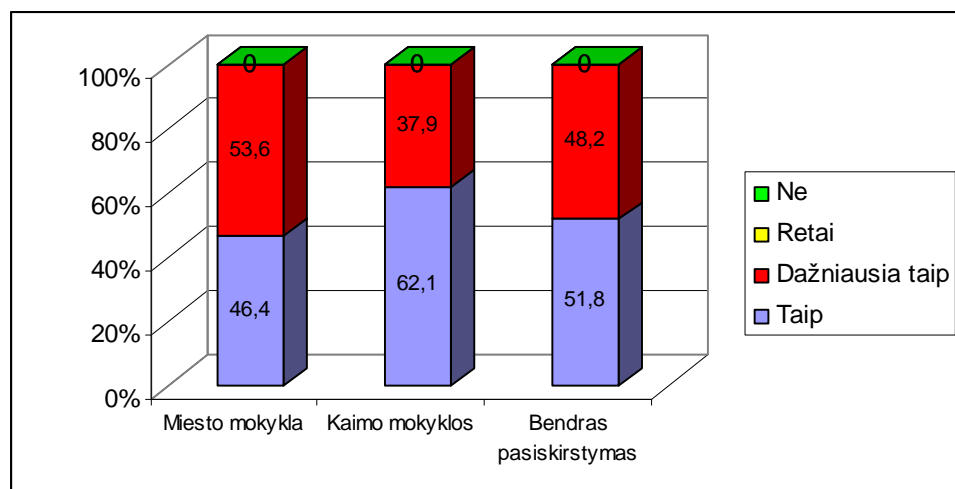
Mokinių asmeninių savybių įtaka pamokų lankomumui

Respondentų nuomone savybės, trukdančios lankyti mokyklą

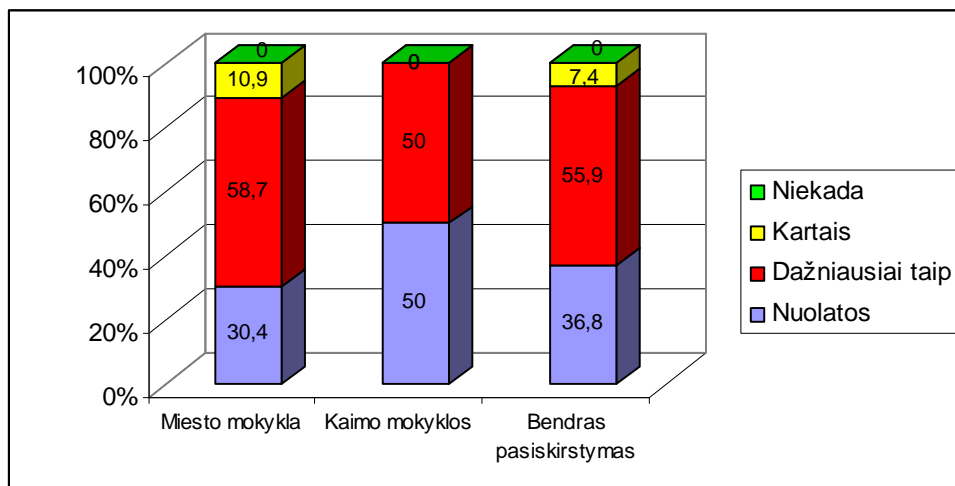
	Miesto mokykla	Kaimo mokyklos	Visos mokyklos
"Aš viską žinau"	15,8 %	6,9 %	12,8 %
Tinginiai	73,7 %	75,9 %	74,4 %
Išlepinti	29,8 %	20,7 %	26,7 %
Besigėdijantys savo aprangos	14 %	10,3 %	12,8 %
Turintys mokymosi sutrikimų	35,1 %	31 %	33,7 %
Alkoholio vartojimas	12,3 %	6,9 %	10,5 %
"Viską galiu rasti interneto pagalba"	15,8 %	3,4 %	11,6 %
Agresyvūs	28,1 %	27,6 %	27,9 %
Pasyvūs	26,3 %	27,6 %	26,7 %
Hiperaktyvūs	8,8 %	6,9 %	8,1 %
Lengvai pasiduodantys kitų įtakai	43,9 %	62,1 %	50 %

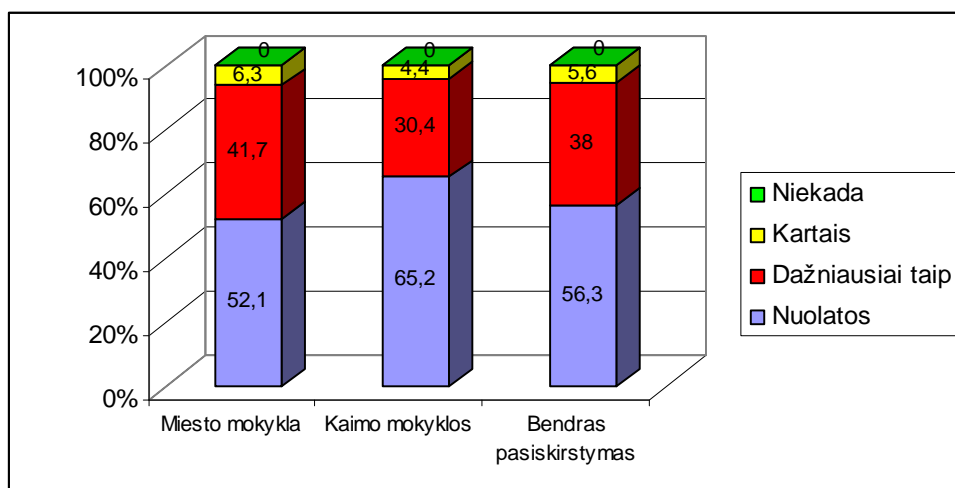
Respondentų nuomonės apie abipusį mokytojų ir mokinių pasitikėjimą

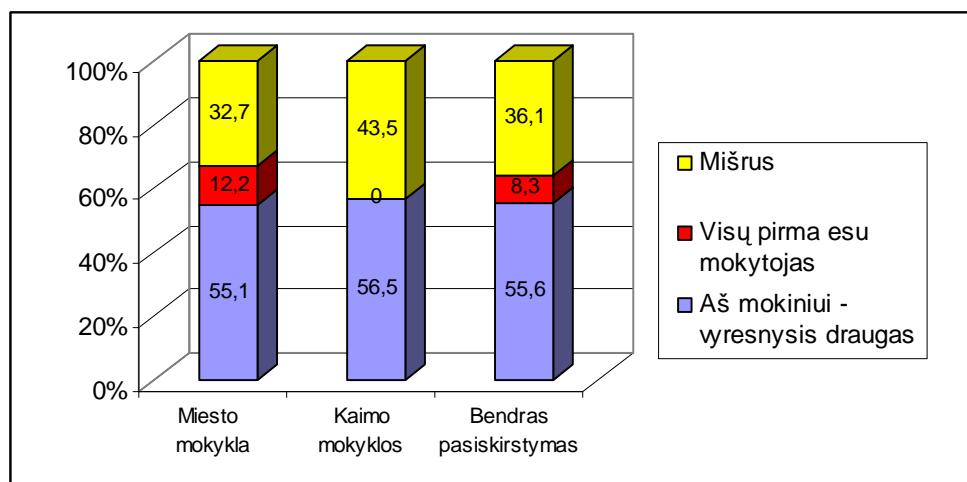
Respondentų atvirumas pokalbiui su mokiniu

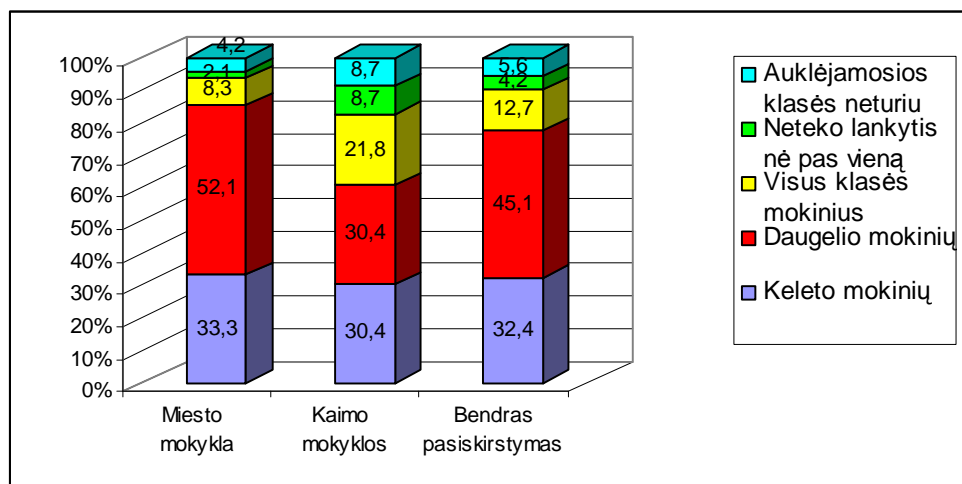
Respondentų nuomonė apie galimybę su auklėtiniais pasikalbėti įvairiomis temomis

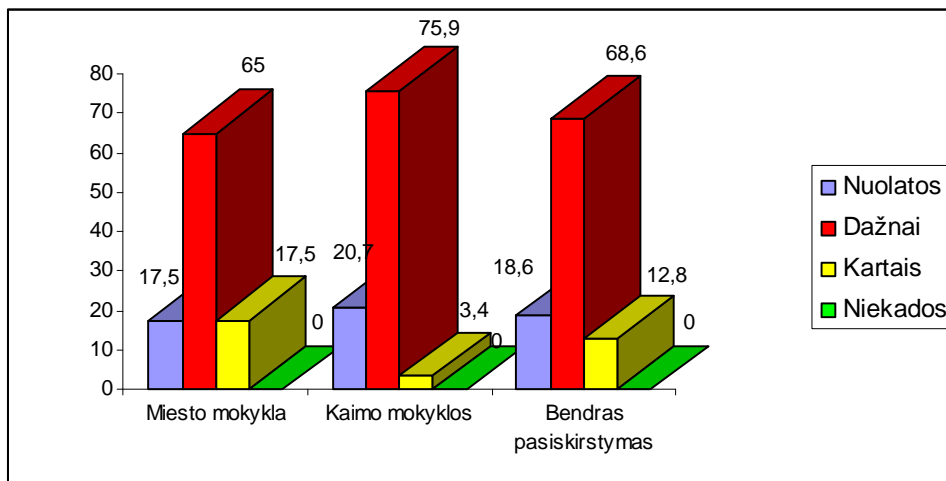
Respondentų domėjimasis auklėtinių problemomis

Respondentų (auklėtojų) bendravimo su auklėtiniais principai

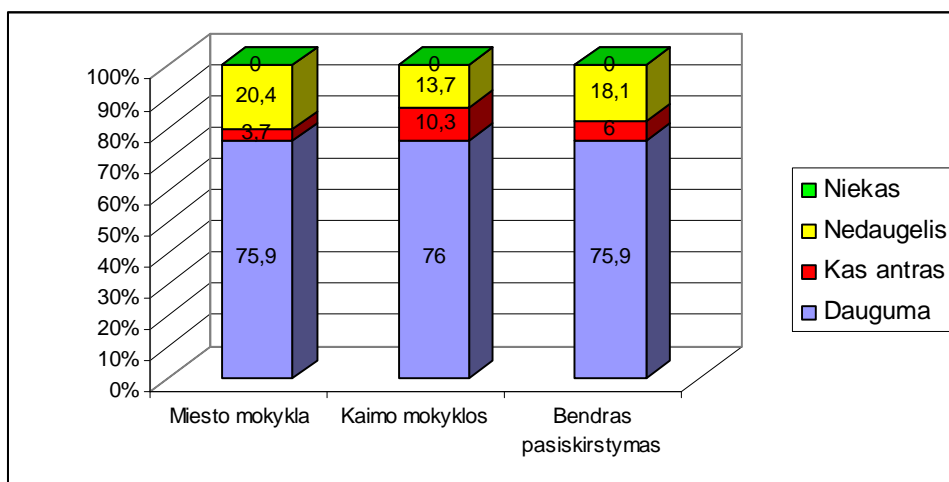
Respondentų (auklėtojų) apsilankymas mokinio namuose

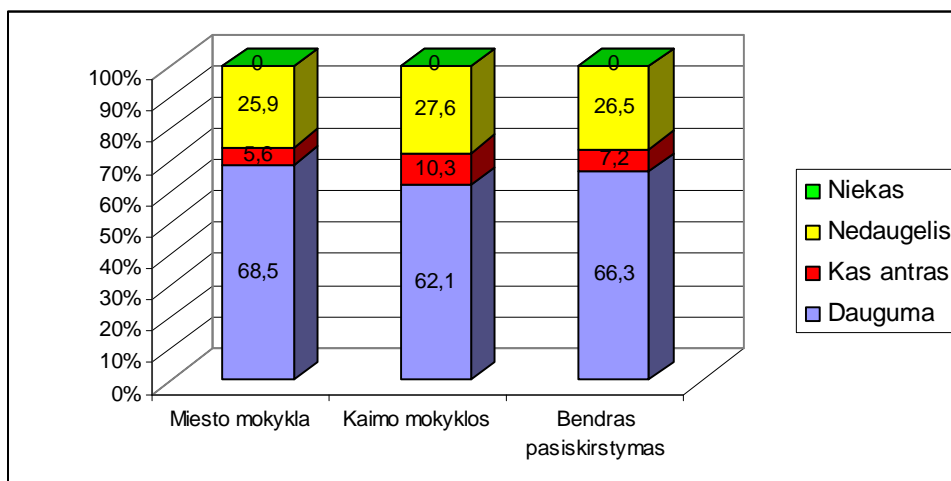
Respondentų darbas su specialiujų poreikių mokiniais

Geriausi aktyvieji mokymo metodai

Eil. Nr.	Geriausi mokymo būdai (metodai)	Birštono gimnazija	Užuguoščio pagrindinė mokykla	Želkūnų pagrindinė mokykla
1.	Darbas grupėse	11	6	3
2.	Diskusija	13	4	2
3.	Minčių lietus	11	6	6
4.	Projektiniai darbai	7	2	0
5.	Paskaita	1	1	0
6.	Inscenizacija	1	2	0
7.	Darbas porose	2	0	0
8.	Individuali	1	0	3
9.	Savarankiškas darbas	3	1	0
10.	Kiti metodai	10	6	3

Respondentų nuomonė apie mokinių draugų turėjimą vyresnėse klasėse

Respondentų nuomonė apie mokinių draugų turėjimą jaunesnėse klasėse